

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Kateřina VRBOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Jan Vincenc Diviš Čistecský ze Šerlinku
(1848 – 1923)**

Kateřina Vrbová

**Bakalářská práce
2011**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina VRBOVÁ**
Osobní číslo: **H07472**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Jan Vincenc Diviš Čistecský ze Šerlinku (1848 - 1923)**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Kateřina Vrbová prostuduje příslušnou literaturu a archivní fondy (SOA Zámorsk, fond: Po-rolničený cukrovar a. s. Přelouč , SOkA Pardubice, fond: Archiv města Přelouč, fondy spolků, Východočeské muzeum, sb. Slavín), a na tomto základě zpracuje životopis J. V. Diviše a zhodnotí jeho publikační a veřejnou činnost na Přeloučsku.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**TETŘEV, Jan- VINCENCIOVÁ, Hana. Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848- 1918), vydalo město Přelouč, Přelouč, 2004, ISBN:80-239-3499-6
Knihovna Východočeského muzea- vlastní díla J. V. Diviše**

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2010

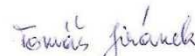
Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2011

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na mojí práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27. 3. 2011

Kateřina Vrbová

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá v několika kapitolách, životem a dílem Jana Vincence Diviše Čisteckého ze Šerlinku, který byl jedním z nejvýznamnějších mužů cukrovarnického a chemického průmyslu na přelomu 19. a 20. století. Po absolvování Vysoké školy technické, pracoval po dobu čtyřiceti let, jako ředitel přeloučského cukrovaru. Mezi lety 1914 – 1919 zastával funkci starosty města Přelouče. Během svého života vypracoval mnoho děl, ve kterých se většinou zabýval cukrovarnickým oborem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jan Vincenc Diviš Čistecký ze Šerlinku – MUDr. Jiří Diviš – cukrovarnictví – cukrovar Přelouč – Občanská beseda - město Přelouč

TITLE

Jan Vincenc Diviš Čistecký of Šerlink (1848 – 1923)

ANNOTATION

This bachelor work deals in several chapter with life and work of Jan Vincenc Diviš Čistecký of Šerlink, who was one of most important persons in sugar-making branch and chemical industry of 19th and 20th centuries. After graduation on Technical University of Prague worked for 40 years as director of sugar-factory in Prelouc. In years 1914-1919 was mayor of the town of Přelouč. During his life he wrote many books and essays aimed at sugar-making branch.

KEYWORDS

Jan Vincenc Diviš Čistecký of Šerlink – MUDr. Jiří Diviš – sugar industry – sugar refinery Přelouč – civil gabfest - city Přelouč

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat především doc. PhDr. Tomášovi Jiránkovi, Ph. D., za vedení mé práce, za jeho cenné rady a za ochotu, se kterou se mi vždy věnoval.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Janu Tetřevovi, za jeho připomínky a za pomoc při shromažďování potřebných materiálů.

Poděkovat musím také své rodině, mému partnerovi a přátelům za trpělivost a psychickou podporu.

Velmi děkuji Oldřichu Fialovi, blízkému rodinnému příteli, bez jehož pomoci bych nemohla studovat.

V neposlední řadě děkuji zaměstnancům Státního okresního archivu v Pardubicích a Státního oblastního archivu v Zámrsku, za jejich ochotu a vstřícnost. Dále panu Kulichovi, pracovníkovi přeloučského muzea a PhDr. Zdeňkovi Váchovi, vedoucímu Archivu Národního technického muzea, kteří mi umožnili nahlédnout do pramenů, které byly důležitou součástí pro zpracování mé práce.

OBSAH

I. Úvod.....	1
II. Rod Divišů Čisteckých ze Šerlinku.....	4
2. 1 Původ rodu	4
2. 2 Podoba rodového erbu.....	5
2. 3 Divišové a renobilitační procesy.....	6
III. Jan Vincenc Diviš Čistecký ze Šerlinku.....	8
IV. Divišova rodina	15
4. 1 Členové rodiny.....	15
4. 2 Syn MUDr. Jiří Diviš.....	16
V. Cukrovar Přelouč	20
5. 1 Cukrovarnictví.....	20
5. 2 Vznik cukrovaru v Přelouči.....	22
5. 3 Ředitel cukrovaru.....	24
VI. Život v Přelouči.....	28
6. 1 Člen Občanské besedy.....	28
6. 2 Náměstek starosty.....	31
6. 3 Starosta města Přelouče.....	32
VII. Dochovaná korespondence.....	36
VIII. Díla.....	39
8. 1 Literární tvorba.....	39
8. 2 Vynálezy.....	43
IX. Divišova vila.....	44
X. Osobnost Jana V. Diviše.....	46
XI. Závěr.....	47
XII. Seznam použitých pramenů a literatury.....	49
XIII. Přílohy.....	52
XIV. Seznam příloh.....	71
XV. Resumé.....	74

I. ÚVOD

V práci, kterou zde předkládám, se budu věnovat osobě Jana Vincence Diviše Čisteckého ze Šerlinku, významného vědce v oboru cukrovarnictví, historiografa cukrovarnického vývoje, chemika, badatele a spisovatele. Tento muž zaujímá významné místo i v historii Přelouče především díky své pracovitosti, vzdělání a průbojnosti, a proto jsem si zvolila za téma své práce jeho životní příběh.

Na začátku své práce bych chtěla představit rod, ze kterého Jan V. Diviš pocházel, tedy rod Divišů Čisteckých ze Šerlinku, který pocházel patrně ze 17. století. Prvním známým členem tohoto rodu byl Adam Diviš Čistecký, který za své zásluhy dostal přídomek *ze Šerlinku* a získal nový erb.¹

Dále bych se chtěla věnovat vlastní rodině Jana V. Diviše, jeho rodičům, bratrům, manželce a dětem. Především jeho nejstaršímu synovi MUDr. Jiřímu Divišovi, který byl uznávaným lékařem v oboru hrudní chirurgie.²

Hodlám se také zaměřit podrobněji na život, práci a tvorbu Jana V. Diviše. Narodil se v roce 1848 v Pardubicích, kde strávil celé své dětství. Po studiu na tamější vyšší reálce vystudoval Vysokou školu technickou v Praze. Později pracoval v pardubickém cukrovaru a vyučoval chemii na místní reálné škole. Poté převzal ředitelství cukrovaru v Josefově a o několik let později i v Přelouči, kde působil čtyřicet let. Od roku 1914 do roku 1919 vykonával v Přelouči funkci starosty a hodně pro toto malé město učinil. Zúčastnil se například založení Městské knihovny a stavby Městské záložny.³ Za celý svůj život napsal mnoho významných děl z oboru cukrovarnictví, například *Cukrovarnictví pro Kroniku práce. Díl VI.*⁴ *Čištění odpadních vod. I. a II. Ochrana proti úrazům a nebezpečím,*⁵ *O starých památkách uměleckých a historických děkanského chrámu sv. Bartoloměje*

---

¹ BUBEN, Milan. Es02.pdf [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: <<http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf>>.

² HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročí narození akademika Jiřího Diviše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohljednuti-za-115-vyroci-narozeni-akademika-jiriho-divise.php>>.

³ Státní okresní archiv Pardubice, Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy, 3. 11. 1923, ročník VI., číslo 47, s. 5.

⁴ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnictví pro „kroniku práce“ – díl šestý*, Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober, Praha, 1880. bez ISBN.

⁵ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnická knihovna 3 a 4 – I. Čištění odpadních vod, II. ochrana proti nebezpečím*. Politika – závod tiskařský a vydavatelský, Praha, 1903. bez ISBN

v *Pardubicích*,⁶ *Rukověť rozborů cukrovarnických*.⁷ Psal i do časopisu *Osvěty* a dokonce spolupracoval na Ottově slovníku naučném. V roce 1923 bohužel Jan Vincenc po dlouhém léčení zemřel.⁸

Dodnes po něm zbyla v Přelouči jen část již nefunkčního cukrovaru, jeho nádherná vila, postavená Ing. Rudolfem Kříženeckým a pár písemných dokladů v místním muzeu.

V další části se hodlám věnovat dochované korespondenci, která byla Janu Divišovi doručena. Během zpracování budu využívat metodu sondy – tedy pouze výběru z celé řady dopisů, pohledů a korespondenčních lístků.

V závěru své práce bych ráda, na základě svého výzkumu, sestavila osobnost a povahu.

Jana Diviše. Jaký byl člověk? Co měl rád? Co ho bavilo? Jak působil na lidi? Tyto otázky bych chtěla zodpovědět.

K sestavení a ucelení mé práce, budu mít k dispozici, mnoho pramenů. Z literatury například knihy od Jana Tetřeva a Hany Vincenciové,⁹ Josefa Ledera¹⁰ a několik Divišových vlastních děl, především však jeho dílo *Vzpomínky Cukrovarníka 1866- 1874*.¹¹

Dále budu čerpat z časopisů *Zprávy klubu přátel Pardubicka XVII*.¹² *Východočeský republikán*, *Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy*.¹³

Další zdroje jsou prameny z archivních fondů: Státní oblastní archiv Zámorsk – fond: porolničený cukrovar Přelouč a. s., Matriky města Pardubic a Přelouče.

Státní okresní archiv Pardubice – fond: Archiv města Přelouče, Občanská besedy Přelouč, Městský národní výbor Přelouč.

---

⁶ DIVIŠ, Jan Vincenc. *O starých památkách uměleckých a historických děkanského chrámu sv. Bartoloměje v Pardubicích*. Nákladem jednoty pro rozšíření děkanského chrámu Páně, Pardubice, 1908. bez ISBN.

⁷ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Rukověť rozborů cukrovarnických, k potřebě p. p. továrníků, technických úředníků, lučebním a posluchačů chemie*. Nakladatel kněhupectví: I. L. Kober, Praha, 1872. bez ISBN.

⁸ Státní okresní archiv Pardubice, *Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy*, 3. 11. 1923, ročník VI., číslo 47, s. 5. Viz také Státní okresní archiv Pardubice, *Východočeský republikán*, 21. 12. 1923, ročník V, číslo 51.

⁹ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, ISBN: 80-239-3499-6

¹⁰ LEDER, Josef. *Dějiny města Přelouče nad Labem*, knihtiskárna Otakara Ludvíka, Přelouč, 1926

¹¹ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 27 - 28, bez ISBN.

¹² Městské Muzeum Přelouč, HOLLMANN, František. Bude bývalému Polabskému muzeu v Přelouči již definitivně zvonit hrana? *Zprávy klubu přátel Pardubicka*, 2006, roč. 12, č. 7-8.

¹³ Státní okresní archiv Pardubice, *Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy*, 3. 11. 1923, ročník VI., číslo 47, s. 5

Východočeské muzeum - sb. Slavín. Archiv Národního technického muzea – fond:
Ing. Jan Vincenc Diviš.

II. ROD DIVIŠŮ ČISTECKÝCH ZE ŠERLINKU

2. 1 Původ rodu

Divišové Čistečtí ze Šerlinku byli starým šlechtickým rodem. Bohužel není zcela jisté, odkud přesně pocházeli. Jan Vincenc Diviš Čistecský ze Šerlinku ve svém příspěvku do *Ottova slovníku naučného* uvedl, že tato rodina podle erbu zobrazujícího poříčí pocházela „ ... z Plzeňska a byla spřízněna se široce rozvětveným rodem Drslaviců.“¹⁴ Milan Buben naopak poukazuje i na jiné možnosti jejich původu, a to ve své studii.¹⁵ Jedna z teorií s Janem Vincencem souhlasí, ta další uvádí, že se rod odvozuje od starých Vladyk z Čisté.¹⁶

Prvním známým Divišem Čistecským byl Adam Diviš Čistestecský, vynikající právník a technický odborník, který byl v čele šestipanského úřadu a stal se i členem desetirychtářského úřadu na Novém Městě pražském. Dosáhl také úřadu přísežného zemského odborného znalce pro mlynářství a plavbu po Labi a Vltavě. Do Prahy se přestěhoval v roce 1614. Za čtrnáct let na to (roku 1628) mu byl udělen inkolát.¹⁷ Za třicetileté války, při obraně Prahy proti švédským vojskům, získal v roce 1649 za projevenou statečnost přídomek ze Šerlinku. O něco později zakoupil též tzv. „ Šerlinkské “ mlýny. Jednalo se o tři mlýny ležící na Vltavě na Novém Městě pražském. „ Šerlinkské“ se nazývaly proto, že dříve patřily místnímu řezníkovi Mikuláši Šerlinkovi.¹⁸ Podle tvrzení Milan Bubna v díle *Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku*: „ Archivní dokumenty nám ukazují starou příbuznost rodin Divišů-Čistecských a Šerlinků.“¹⁹

Adam Diviš se oženil s Ludmilou rozenou Kročínovou z Drahobeylu. Spolu měli celkem čtyři děti. Nejstarší syn, Jindřich, udatně bojoval proti Švédům. Druhý syn, Jan Jiří, se stal v letech 1667- 1671 rokycanským purkmistrem a v roce 1684 zastával pozici starosty

---

¹⁴ Heslo: *Diviš Čistecský* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 669, bez ISBN.

¹⁵ BUBEN, Milan. Es02.pdf [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: < <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf>>.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Inkolát bylo obyvatelské právo, jakási dřívější obdoba „ občanství“, která byla udělována šlechticům. Svému majiteli inkolát umožňoval nakupovat významné nemovitosti, účastnit se zemských sněmů a ucházet se o zemské úřady. Byl udělován do roku 1848. Více viz RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Nakladatelství Libri, Praha, 2005. s. 98, ISBN 80-7277-175-2.

¹⁸ BUBEN, Milan. Es02.pdf [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: < <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf>>.

¹⁹ Tamtéž.

Rokycan. Zde v roce 1692 také zemřel. Adam i jeho synové však i nadále pokračovali v rodové mlynářské tradici.²⁰

Podle usnesení c. k. ministerstva vnitra ze dne 26. ledna 1882 byl rodině Divišů Čisteckých ze Šerlinku znovu potvrzen erb.²¹

2. 2 Podoba rodového erbu

Původní erb rodiny Divišů Čisteckých vypadal takto „ ... červený štít je dělen napokos stříbrným břevnem. Nad štítem se vznáší turnajová přilba, z jejíž koruny se vztyčuje modře oděná panna s dlouhým zlatým vlasem, ale bez rukou. “²² Později byl tento klenot změněn „ ... v pannu nesoucí zpola obnažených rukou za ucho po věděrku (košíku). “²³

Další změnou prošel již 28. června roku 1649, kdy císař Ferdinand III udělil Adamovi Divišovi Čisteckém spolu s přídomkem / ze Šerlinku/ i nový erb: „ Štít na pokos rozdělený stříbrným vlnitým pruhem/ řekou Vltavou/ na dvě poloviny, z nich horní zlatí, dolní pak červená. V horním zlatém poli se spatřuje polovina černého rozkřídleného orla s červeným jazykem, vyrůstajícího z levého okraje štítu a k pravé straně patřícího. Ve spodním červeném poli je pak stříbrný, dvouocasý a zlatě korunovaný český lev ve skoku, dovnitř obrácený s vyplazeným červeným jazykem. Štít kryje turnajová přilba s příkryvadly na levé straně červenými a stříbrnými, po pravé pak černými a zlatými. Přilba je korunována zlatou královskou korunou, z níž se vztyčuje za uprostřed rozstřílenou městskou zdí vpravo hledící vousatý ozbrojenec, toliko v náprsní zboj oděný, s věncem na hlavě stočené pinty dykytové zlaté, černé, stříbrné a červené, jehož pravá ruka drží samostříl a levá se podpírá o zed'. “²⁴

Milan Buben ve svém příspěvku²⁵ vysvětluje tento erb následovně. Pokud je zde poříčí bráno jako řeka Vltava, ukazuje to zřejmě na působení Adama Diviše v komisi pro říční plavbu na Labi a Vltavě. Za to český lev spolu s ozbrojencem za rozstřílenou zdí připomíná Adamovu odvahu v období třicetileté války.

---

²⁰ BUBEN, Milan. Es02.pdf [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: < [http:// www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf](http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf)>.

²¹ ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Agentura Pankrác, s. r. o., 2006 s. 324, ISBN 80-86781-08-9.

²² BUBEN, Milan. Es02.pdf [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: < [http:// www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf](http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf)>.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž.

2. 3 Divišové a renobilitační procesy

Renobilitace znamenala možnost „ ...obnovení zapomenutého nebo dlouho nepoužívaného šlechtictví. ²⁶ Základem renobilitace se stal dekret dvorské kanceláře z roku 1840 „ ...podle kterého mohly všechny osoby pocházející ze starých šlechtických rodin, jímž chudoba či jiné příčiny dosud neumožňovaly užívat svého stavu, požádat o jeho obnovení. “ ²⁷ Mnoho rodin mělo velký zájem o potvrzení své urozenosti. Zřejmě si chtěli zlepšit společenské postavení. A právě tato touha byla také důvodem rozsáhlých podvodů a machinací v renobilitačních procesech.

Na přelomu 19. a 20. století vznikla tzv. „ renobilitační aféra, “ která velmi otřásla tehdejším ministerstvem vnitra. Své kořeny měla již v 80. letech 19. století. Hlavní postavou této kauzy byl JUDr. Antonín Petr rytíř Schlechta, který pracoval v c. k. ministerstva ve šlechtickém odboru. ²⁸ „ Do pravomoci tohoto úřadu spadalo i potvrzování a obnovování šlechtického titulu rodinám, kterým chudoba či jiné příčiny znemožnily užívat svého stavu. “ ²⁹ K uznání šlechtického titulu bylo samozřejmě nutné doložení patřičných dokumentů, které měly prokázat rodinný původ. Ovšem u značně bohatých rodů to bylo mnohem jednodušší. Stačilo, aby se za ně přimluvila vlivná osoba, jako třeba ministr vnitra nebo premiér, a vše jim bylo uznáno. Šanci na přivydlání zde neměli jen ti výše postavení, nýbrž i řadoví zaměstnanci, a tak byl do celé této aféry zapojený snad každý. ³⁰

Zájemce o renobilitaci byl zastupován tzv. genealogickým agentem, který měl vše na starosti. Díky kontaktům na správných místech (ministerstvo vnitra) mohl podvod probíhat následovně: „ Na pokrytí nákladů dostal od zákazníka zálohu, po kladném vyřízení žádosti pak honorář, jehož výše nezřídka dosahovali i několik tisíc zlatých. “ ³¹ Následně dotýčný obstaral všechny potřebné materiály a dokumenty, z nichž sestavil rodokmen. Ten byl poslán do Vídně a zpracováván předem domluvenou osobou, jež ho doporučila ke schválení. Žádostí o renobilitace bylo opravdu mnoho, proto bylo téměř nemožné všechny překontrolovat.

Důvodem prozrazení výše popsaných praktik byly vzájemné rozepře právníka Antonína Petra rytíře Schlechty a genealogického agenta Josefa Mejtského.

---

²⁶ ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Agentura Pankrác, s. r. o., 2006 s. 115, ISBN 80-86781-08-9.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž, s. 320.

²⁹ Tamtéž, s. 321.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

Spočívaly v napadání z falšování listin a korupce. Z počátku se ministerstvo vnitra snažilo tyto spory utajit. Ovšem nenávisť obou mužů byla velká a postupem času se jejich spor dostal na veřejnost. Antonín Petra rytíř Schlechta byl následně propuštěn ze státní služby a stáhl se do soukromí. Přesto vzájemné neshody nabraly znovu na intenzitě a začaly se objevovat i na stránkách tisku. Oba aktéři docílili toho, že se o celou záležitost začala zajímat policie a trestní soud.³²

V průběhu soudního procesu bylo provedeno mnoho domovních prohlídek a vyslechnuta spousta lidí. Vyšetřování trvajícím skoro dva roky působilo na všechny dotčené, kdy „*Panika nevypukla jen na ministerstvu vnitra a českém místodržitelství, ale také v mnoha novošlechtických domácnostech, které svůj stav získaly právě díky iniciativě souzených podnikatelů. Jejich pečlivě vystavěné rodokmeny rozmetly nové odborné expertízy na prach.*“³³

Konečný rozsudek v roce 1902 vynesl Antonínovi Petrovi rytíři Schlechtovi pět měsíců vězení s měsíčním půstem. O rok později (1903) byl Josef Mejtský uznán vinným ze zločinu „*...mnohonásobného podvodu a odsouzen ke třem letům vězení zostřeného čtvrtletním půstem.*“³⁴ V rámci sledované kauzy bylo odsouzeno více podvodníků.

Důsledkem „Renovitační aféry“ bylo rušení neoprávněně získaných titulů a zvýšila se obtížnost pro jejich získání. Způsobilo to jak zpřísnění podmínek pro udělení, tak i důraz na obsah předložených žádostí. Častokrát se samotní úředníci zastavovali na banalitách, což proces o potvrzení šlechtictví ztěžovalo.

Jistě zajímavou skutečností bylo zjištění, že (mnou) sledovaný rod Divišů Čisteckých byl také zapojen do výše uvedeného skandálu.

Jan Vincenc Diviš Čistecký ze Šerlinku si zažádal o obnovení šlechtictví a bylo mu 26. ledna roku 1882 vyhověno. Dokonce byl ve stejném roce oceněn Mariánským křížem.³⁵ Rytířského titulu, který získal až v roce 1895, si ovšem dlouho neužil, protože „*Doplatil na falzifikáty Josefa Mejtského a Christiana Brucknera a jeho renovitace byla 16. ledna 1908 zrušena.*“³⁶ Byla to pro něho i pro celou jeho rodinu veliká rána.

Později, v letech 1911- 1914, se Jan Vincenc znovu pokoušel o obnovení titulu, ale marně. Jeho žádosti již nebylo vyhověno.

---

³² ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Agentura Pankrác, s. r. o., 2006 s. 324, ISBN 80-86781-08-9.

³³ Tamtéž, s. 325.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 269.

³⁶ Tamtéž, s. 346.

III. JAN VINCENC DIVIŠ ČISTECKÝ ZE ŠERLINKU

Významný průkopník v oboru cukrovarnictví, spisovatel a historik se narodil 6. dubna 1848 v Pardubicích jako třetí syn mlynáře Václava Diviše a Anny rozené Bělohubé, dcery Matěje Bělohubého z Pardubic.³⁷ Své dětství trávil Jan v Pardubicích. V letech 1860- 1866 navštěvoval tamější vyšší reálku, kde byl ředitel Jiljí Jahn.³⁸ Následně (1866-1870) studoval na Vysoké škole technické v Praze.³⁹ I když se původně chtěl blíže věnovat přírodním vědám, později se rozhodl pro studium cukrovarnické technologie a chemie.⁴⁰

Ve svých vzpomínkách Jan Vincenc napsal, že přijímací zkoušky na tuto školu trvaly od 25. září do 17. října.⁴¹ Nezapomněl upřesnit, že jeho „*Examinátory byli: z matematiky dr. Fr. Studnička a Karel Kořístka, deskriptivu zkoušel Fr. Tilšer, fysiku K. V. Zenger, chemii Jan B. Staněk, přírodopis Jan Krejčí.*“⁴² Zdůrazňuje zde také fakt, že na ostatních polytechnických ústavech přijímací zkoušky neprobíhaly. Zato v Praze byl zproštěn zkoušek pouze ten, kdo se prokázal maturitním vysvědčením z gymnázia nebo vyšší reálky. Jana však zkoušky neminuly. Naštěstí jimi úspěšně prošel a byl přijat i se svými přáteli Otakarem Červeným⁴³ a Josefem Došelem. Roční školné činilo v té době 50 zlatých, které museli všichni studenti uhradit.⁴⁴

V zimním semestru prvního ročníku docházel Jan na ranní přednášky spojených předmětů (mineralogie, matematika a všeobecná fyzika), které se vyučovaly spojeně z důvodů

³⁷ Státní oblastní archiv Zámorsk, Matrika - Pardubice Město 1841- 1853, sign. 1510, inv. č. 6855, s. 93.

³⁸ Státní okresní archiv Pardubice, Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy, 3. 11. 1923, ročník VI., číslo 47, s. 5.

³⁹ O roku 1879 se tato univerzita nazývala Vysoká škola technická, ovšem v dnešní době se škola již jmenuje České vysoké učení technické.

⁴⁰ Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín, II/34, dopis psaný MUDr. Jiřím Divišem neznámé adresátce z 25. května 1940.

⁴¹ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 5, bez ISBN.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Otakar Červený pocházel z Hradce Králové. Narodil se 14. ledna 1850 do rodiny místního továrníka Václava Františka Červeného. Byl Janovým spolužákem jak na vyšší reálce v Pardubicích tak i na Vysoké škole Technické v Praze. Věnoval se také jako Jan cukrovarnictví. Po studiích pracoval v různých cukrovarech ve východních Čechách. V roce 1878 získal nabídku na místo zástupce ředitele v cukrovaru v Rusku. Od konce 80. let 19. století zastával již funkci ředitele pobočného závodu v Kyjevě, který zařizoval dodávku hudebních nástrojů pro vojenské hudební jednotky. Díky důležitým státním zakázkám si získal silný vliv u carského, kterého využíval především během první světové války, aby mohl pomoci Čechům žijícím v Rusku, kterým hrozila deportace na Sibiř a konfiskace jejich majetku. Otakar proto založil Český komitét pro pomoc těmto lidem. Jeho dům dokonce sloužil jako centrum pro formování zdejších legií. Během bolševické revoluce byl Otakar spolu se svou ženou uvězněn. V roce 1921 byl, na základě osobní intervence prezidenta T. G. Masaryka a pomoci Červeného kříže, propuštěn a mohl se vrátit do Československa. Za své zásluhy získal Revoluční medaili. Zemřel 8. září 1930 v Praze.

⁴⁴ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 5, bez ISBN.

nedostačujících prostor. Problémem ovšem bylo, že na tyto přednášky chodili studenti z různých oborů (chemie, stavitelství a strojnictví), což čítalo asi 120 - 130 zapsaných studentů na přednášku. Sám Jan uvedl, že bylo nutné přijít velmi brzy, aby si mohl zabrat místo v posluchárně, neboť studenti, kteří přišli na poslední chvíli, museli stát podél zdí a psát si poznámky v ruce nebo na zádech člověka stojícího před ním.

Mineralogii a matematiku vyučoval profesor Jan Krejčí⁴⁵ a jeho přednášky probíhaly každé úterý a čtvrtek mezi 7. a 8. hodinou ráno a v sobotu od 7 do 9 hodin. Jan jeho výklad shledával zajímavým a poutavým.⁴⁶

Všeobecnou fyziku přednášel Karel Zenger.⁴⁷ Jan ho popisuje jako člověka vysokého, štíhlého, který měl výrazný obličej s knírem a vždy byl oblečen dle aktuálních módních trendů. Svou výuku vedl srozumitelně a doprovázel ji různými experimenty. Jan také uvedl, že dbal na docházku svých studentů.

Mezi další Janovy učitele patřil i Dr. Ladislav Čelakovský, syn známého básníka Františka Ladislava Čelakovského, který jemu i jeho spolužákům vykládal o morfologii rostlin. O něm se Jan zmínil jako o muži statné postavy, který měl rád při svých přednáškách naprosté ticho.⁴⁸

Ve výčtu učitelů, kteří se zasloužili o ucelení Janova vzdělání, nesmí chybět také jméno Dr. Antonína Friče, který byl výborným přírodovědcem a paleontologem. I přesto, že Jan na něho vzpomínal jako na člověka, který neuměl při svém výkladu mnoho zaujmout studenty a byl trochu nudný, dokázal vzbudit mezi studenty zájem o svůj předmět. Díky doporučujícímu dopisu, který Jan získal od svého bývalého ředitele Jiljího Jahna, dostal možnost vypomáhat v zemském muzeu u Antonína Friče.⁴⁹ Do muzea docházel na dvě až tři hodiny denně, jak mu to jen školní rozvrh dovolil. Jeho práce zde spočívala v rozdělování a určování muzejních exemplářů a občasném provázení návštěvníků. Tato praxe byla Janovi

---

⁴⁵ Jan Krejčí se narodil v Klatovech roku 1825. Po absolvování německé obecné školy, studoval v Praze mineralogii a chemii. V polovině 19. století se stal správcem mineralogické sbírky v Národním muzeu v Praze. Později začal vyučovat na Vysoké škole technické (v té době se používal název pražská polytechnika). Podílel se na geologickém mapování Čech, společně J. E. Purkyněm byl redaktorem přírodopisného časopisu *Živa* a také založil při Národním muzeu komitét (výbor) pro přírodovědný výzkum. Zemřel roku 1887 na nachlazení.

⁴⁶ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 8 - 9, bez ISBN.

⁴⁷ Celým jménem Karel Václav Bedřich Zenger (1830 – 1908) se narodil v Chomutově. Vystudoval filozofickou a právnickou fakultu na Karlo - Ferdinandově univerzitě. Nejprve vyučoval na gymnáziu v Bánské Biserci a později začal přednášet na Vysoké škole Technické v Praze. Specializoval se na fyziku a astrofyziku. Během svého působení zde se stal celkem sedmkrát děkanem fakulty a dokonce i rektorem. Byl také předsedou České společnosti aeronautické. Na jeho počest byl pojmenován hlavní přednáškový sál na „Zengerova posluchárna“

⁴⁸ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 13 - 14, bez ISBN.

⁴⁹ Jan sice ve svých vzpomínkách uvádí název zemské muzeum, ale zřejmě se jedná o Národní muzeum, protože Antonín Frič byl kustodem tamějších paleontologické sbírky.

velmi užitečná, kromě rozšíření svých znalostí měl možnost osobně se poznat s mnoha významnými lidmi té doby. Například s profesorem Janem Purkyněm, s německým zoologem Friedrichem Steinem nebo s Karlem Slavojem Amerlingem.⁵⁰

Ve druhém ročníku čekaly na Jana předměty: všeobecná chemie, technická fyzika a encyklopedie mechaniky, které byly vykládány v češtině, stavba strojů a národní hospodářství byly vyučovány v německém jazyce. Jan uvedl, že profesorský sbor byl rozdělen na český a německý, a také, že někteří němečtí učitelé byli dosti zákešní. Ovšem mezi českými a německými studenty byl dobrý a nekonfliktní vztah. Zarážející bylo snad jen částečně nespravedlivé chování německých vyučujících k německým studentům, neboť ti své žáky zvali k sobě domů a na různé společenské akce.⁵¹

Na popud svých spolužáků se Jan přihlásil na německé přednášky profesora Karla Ballinga,⁵² který se specializoval na kvasnou chemii, cukrovarnictví, metalurgii a vědy o palivech. Byl to prý profesor spravedlivý, který nebral ohledy na národnost svých studentů. Jeho výklad doplňoval různými experimenty asistent František Štolba. „*Když chystal se zapálit směsici třaskavého plynu, jímž naplnil (hodně přes potřebnou míru) mýdlové bublinky, uchýlil se Balling do vedlejší místnosti, obávaje se při své bolestivé chorobě otřesu nervů. A dobře učinil! Sotva přiblížil pan asistent dlouhou, zažehnutou dračku k nakupeným na misce bublinkám, zahřměla síní ohlušující, hromová rána, přecházející v další, ještě doznívající burácení a trvalo to dlouhou chvíli, nežli jsme nabyli patřičného sluchu. Vrátil se do posluchárny, domluvil profesor žertovně Štolbovi, že >> přesolil polévku <<“⁵³ Profesor Balling však v březnu roku 1868 zemřel. Poté začal Jana a jeho spolužáky vyučovat dr. Robert Hoffmann,⁵⁴ který byl také jako Balling ke svým studentům spravedlivý a pro svou*

---

⁵⁰ Karel Slavoj Amerling (1807 – 1884) byl významným pedagogem, filozofem a lékařem. Po studii na klatovské gymnázium absolvoval úspěšně v Praze medicínu. V roce 1842 založil na Novém městě pražském školu, kterou nazval Budeč (podle údajné nejstarší školy v Čechách, která se nacházela v přemyslovském hradišti Budeč). Karel Amerling se zasloužil především o zdokonalení pedagogické výuky. Pořádal schůze pedagogů, které

se postupem času staly povinné.

⁵¹ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 23, bez ISBN.

⁵² Karel Joseph Napoleon Balling byl významným chemikem a vědcem v oboru analytické a kvasné chemie. Vystudoval pražskou polytechniku, kde později sám působil jako profesor a rektor. Snažil se o zavedení paralelního vyučování němčiny s češtinou a založil technickou knihovnu.

⁵³ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 24, bez ISBN.

⁵⁴ Hoffmann byl od roku 1862 členem komitétu pro přírodovědný výzkum Čech. Narodil se roku 1834 v Tallenberku u Pacova. Vystudoval na filozofické fakultě obor chemie. Stal se asistentem profesora Ballinga a také chemikem ve zkušební stanici Vlastenecko-hospodářské Společnosti pro Čechy. Vyučoval agrikulturní chemii, chemickou encyklopedii a chemii.

vlídnou a milou povahu byl i v českých kruzích velice oblíbený. Dlouho bohužel nevyučoval, neboť následujícího roku nečekaně skonal ve věku pouhých 35 let.⁵⁵

Během druhého ročníku Jan již nechtěl nadále pracovat v muzeu, proto svou práci Antonínovi Fričovi odřekl. Nechtěl ovšem své volné chvíle promarnit, proto přemýšlel, jak svůj volný čas co nejlépe využít. Měl opravdu štěstí, neboť byl ve správnou dobu na správném místě. Náhodně se v kavárně setkal s Joachimem Barrantem,⁵⁶ kterého popsal následovně „ *Byl to pán asi sedmdesátiletý, vzrostlé, silné postavy, plných tváří, s krátkým šedivým licousem a s velikými okuláry. Na krku měl na uzel uvázaný hedvábný šátek běloztluté barvy, pod dlouhým, šosatým kabátem byla květovaná vesta, manchestrové tmavé spodky a střevíce s přezkami doplňovaly staromódní úbor.* “⁵⁷ Během jejich celkem krátkého rozhovoru (Jan Barranteho oslovil, aby mu půjčil, až dočte, bruselský časopis „ L'Independance Belge „) mu Jan nabídl svou spolupráci, neboť se od něho dozvěděl, že hledá chytrého studenta na výpomoc. Barrante jeho nabídku přijal.

Janova náplň práce spočívala v třídění zkamenělin, psaní textů podle Barranteho diktátu a psaní korespondence. Denně zde strávil asi dvě hodiny svého času. Jan byl bezpochyby nadšený svou novou prací, jeho slova jsou toho důkazem „ *Jak poučné a zajímavé bylo sledovati toho veleducha v jeho rozvážlivě vědeckém kombinování, býti svědkem jak pracuje a tvoří!* “⁵⁸ Vše mu jistě zpříjemnilo i to, že za svou práci byl patřičně odměněn, neboť pobíral patnáct zlatých měsíčně, což byla na tehdejší dobu slušná suma peněz. Společně s Joachimem Barrantem pracovali na díle *Système silurien du centre de la Bohème*, které bylo věnováno studiu silurského útvaru nacházejícím se ve Středních Čechách. Joachim Barrante později daroval toto dílo i s rozsáhlými mineralogickými sbírkami do Národního muzea v Praze.⁵⁹ Z důvodů náročných předmětů, které měl Jan ve třetím ročníku zapsané, byl nucen, i když velmi nerad, opustit i místo u Barranteho.

V dalším, tedy již ve třetím, ročníku, Jan docházel na chemickou technologii a encyklopedii chemie, které vyučoval již zmíněný František Štolba, bývalý asistent profesora

---

⁵⁵ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 26, bez ISBN.

⁵⁶ Joachim Barrante (1799 – 1883) pocházel z Francie, však většinu svého života strávil v Praze. Zabýval se studiem zkamenělých živočichů v usazeninách prvohorních moří v západních a středních Čechách. Byl v tomto oboru vskutku průkopníkem. Dodnes jsou jeho výzkumu důležitou součástí dalších bádání v různých oborech (paleozoologie, paleontologie, geologie...atd).

⁵⁷ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 27 - 28, bez ISBN.

⁵⁸ Tamtéž, s. 30.

⁵⁹ Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín, II/34, dopis psaný MUDr. Jiřím Divišem neznámé adresátce z 25. května 1940.

Ballinga. Jeho přednášky Jan shledával zábavné a zajímavé, neboť, jak napsal „ *Mám jen příjemné vzpomínky na prof. Štolbu, jehož věčné výklady o lučbě kvasné, cukrovarnictví, barvířství aj. nikdy nebyly suchopárné, nýbrž často oživené bohrým humorem a byly patrně založeny ve vlastním seznání práce v těchto oborech průmyslu,* “ ⁶⁰ František Štolba své studenty zavedl také do průmyslových závodů v Praze a okolí, kde viděli své učení v praxi. ⁶¹

Do školy přišel v té době nový vyučující. Jednalo se o Dr. Vojtěcha Šafaříka, který převzal výuku analytické a obecné chemie. Přestože Jan měl již zkoušku z tohoto předmětu splněnou, docházel na přednášky Dr. Šafaříka, neboť ho velice zajímaly.

Ve čtvrtém ročníku se Jan rozmýšlel o profesorské činnosti, byl však svými staršími spolužáky přemluven, aby se ucházel o praktikantství v některém cukrovaru. Jeho přátelé již zmíněný Otakar Červený a Josef Došel, byli praktikanty pardubického cukrovaru a lákaly Jana, aby se k nim připojil. Jan se později rozhodl, že se vrátí tedy do svého rodného města a přijme místo tamějšího praktikanta. Než tak mohl učinit, musel splnit jednoroční dobrovolnou službu.

„ *Instituce jednoročního dobrovolníku zřízena byla ministerstvem války ve studijním roce 1868 – 69. Posluchačům vysokých škol bylo dovoleno poslouchati dopoledne přednášky, vojenskou službu konali každý den od 2. hodiny odpoledne, v neděli měli celý den prázdno.* “ ⁶² Jan měl z této služby dosti smíšené pocity. Našli se zde důstojníci, kteří byli velmi hodní a kteří zacházeli s dobrovolníky laskavě, oproti tomu zde byli i takoví, co se někdy chovali velice zle a mnohdy s nimi až brutálně zacházeli. Jmenovitě Jan zmiňuje podporučíka Feldmanna, který rád mladíky ponižoval, pokořoval a snažil se zpochybnit jejich intelekt. Zřejmě to bylo z toho důvodu toho, že dobrovolník mohl dosáhnout za jeden rok své služby, stejné hodnosti, jako jiný důstojník třeba za deset let.

Během své dobrovolnické služby se bohužel Jan dozvěděl o smrti svého staršího bratra Ferdinanda, který se stal obětí svého povolání. Na jeho pohřeb a přípravy na něj byl uvolněn na týden.

Po skončení služby doufal Jan, že již nikdy nebude muset obléknout vojenskou uniformu. Bohužel situace byla jiná, důkazem toho byla mobilizace roku 1878, která byla svolaná po obsazení Bosny a Hercegoviny, do které se musel i Jan zapojit. ⁶³

---

⁶⁰ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 35, bez ISBN.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž, s. 42.

⁶³ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 42 - 44, bez ISBN

Po úspěšném absolvování vysoké školy nastoupil v říjnu roku 1870 jako adjunkt do pardubického cukrovaru. Zde ho na bezplatné místo přijal tehdejší ředitel Pfleger. Přesto, že místo mělo být bezplatné, dostával Jan denní odměnu 65 krejcarů.

Za začátku pracoval pouze dva týdny v laboratoři, poté dva týdny v lisovně. Do provozu se tedy Jan dostal až po měsíci své práce zde. Ve svých pamětech vzpomíná, že lidé zde byli hodní a milí, přestože zde fungoval hierarchický systém. Nadřízení dávali rádi najevo, že jsou o něco výše než ostatní, ale i přesto se zde Janovi líbilo. Během prvních týdnů prošel i jakousi formou křtu, který pro něho připravili kolegové. Jednalo se o to, že Jan musel překontrolovat stav parních kotlů. S tím souvisela povinnost prolézt vnitřek generátoru, při čemž měl s sebou jen lampičku a kladívko. Po důkladné kontrole byl vracející se Jan uzavřen v generátoru. Kolega, který ho osvobodil, tak učinil pouze za slib, že mu Jan dodá pivo (musel svou svobodu podle zvyku vykoupit). Jan se stále zdokonaloval v oboru a k tomu mu tato práce jistě napomohla. Poté přijal i místo profesora chemie na reálných školách v Pardubicích, kde byl u svých studentů velice oblíbený. „ *Jeden z jeho žáků, později známý chemik, vypravuje o Divišovi: >> Dříve učili jsme se jen chemickým značkám a vyzvovali jsme na tabuli poučky chemické. Diviš konal pokusy a z pokusů odvozoval pravidla, načez vykládal praktické užití sloučenin v životě. Tím se stala chemie oblíbenou vědou u žáků <<* “⁶⁴ Na škole vyučoval však pouze jeden rok, protože získal cestovní dotaci od nadace, kterou založil F. Gerstner, ředitel stavby dráhy z Českých Budějovic do Lince. Jan se tedy mohl vydat na studijní pobyt do Německa, Nizozemí a do Francie. O své cestě vydal v roce 1874 spis *Pokroky průmyslové a národohospodářské*.⁶⁵

Později ještě pracoval jako praktikant v Černožicích u Jaroměře, v Kralupech a v Josefově. Roku 1875 dostal nabídku na pozici ředitele cukrovaru v Josefově. O čtyři roky později se stal ředitelem cukrovaru v Přelouči,⁶⁶ kde působil celých čtyřicet let.⁶⁷ Kvůli této práci se do Přelouče následně přestěhoval. Jako velice aktivní člověk se angažoval i v nejrůznějších městských záležitostech. Dokazovalo to například jeho zvolení předsedou

⁶⁴ Státní okresní archiv Pardubice, Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy, 3. 11. 1923, ročník VI., číslo 47, s. 5.

⁶⁵ Tamtéž. Viz také Státní okresní archiv Pardubice, Východočeský kraj, 14. 8. 1943, ročník XXIV., číslo 33, s. 5.

⁶⁶ Dějiny města Přelouče viz *Historie města* [online]. 29. 6. 2006 [cit. 2011-03-28]. Město Přelouč. URL: <http://www.mestoprelouc.cz/vismo/dokumenty2.asp?u=13456&id_org=13456&id=12822&p1=1529>. Také viz PRÁŠIL, František. *Informace Městského muzea v Přelouči*. Vydalo Muzeum Městského národního výboru v Přelouči, 1976. bez ISBN. Dále viz VOREL, Petr. *Dějiny města Přelouče – díl první (1086 – 1618)*, vydalo město Přelouč, 1999. ISBN 80-238-4119-X., Dále viz VOREL, Petr. *Dějiny města Přelouče – díl druhý (1618 – 1648)*, vydalo město Přelouč, 2002. ISBN 80-238-8800-5.

⁶⁷ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, s. 42 - 44, bez ISBN

Občanské besedy (dříve Zábavního spolku) Valnou hromadou 26. října 1890.⁶⁸ Roku 1907 se Jan stal náměstkem starosty města Aloise Nerady.⁶⁹ O sedm let později, tedy roku 1914, byl Jan Vincenc Diviš Čistický zvolen jednohlasně starostou Přelouče.⁷⁰ Ve funkci starosty byl až do roku 1919.

Během svého působení v Přelouči se Jan účastnil například založení Městské knihovny (v prostorách Občanské záložny), ve které byla uložena i některá jeho díla.⁷¹

V srpnu roku 1923 Jan onemocněl, odjel se léčit do Karlových Varů a následně do sanatoria v Podolu, kde „*...ještě v sobotu dne 13. října psal rozličné dopisy svým přátelům, odpoledne bylo mu nevolno a při injekci, kterou mu k ulehčení poskytl jeho syn, MUDr. Jiří Diviš, skončil.*“⁷² Jan zemřel sice v Praze, ale pohřben byl v městě Přelouči, které „*...se stalo po rodném městě Pardubic jeho druhým milovaným domovem.*“⁷³

---

⁶⁸ TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče- díl třetí (1848- 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 87.

⁶⁹ Tamtéž, s. 129.

⁷⁰ TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče- díl třetí (1848- 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 155.

⁷¹ Městská knihovna Přelouč, 100 let budovy Občanské záložny v Přelouči (1901- 2001)

⁷² Státní okresní archiv Pardubice, Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy, 3. 11. 1923, ročník VI., číslo 47, s. 5.

⁷³ Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín, II/34, dopis psaný MUDr. Jiřím Divišem neznámé adresátce z 25. května 1940.

IV. DIVIŠOVA RODINA

4. 1 Členové rodiny

Jak už jsem jednou výše uvedla, narodil se Jan do mlynářské rodiny Divišů jako třetí syn. Měl tedy dva starší bratry. Nejstarším byl Ferdinand František Hugo, který se narodil v roce 1837 a zemřel roku 1870. Pracoval jako městský lékař v Sezemicích, což je nedaleko Pardubic. Přispíval do odborných lékařských časopisů a značnou měrou se podílel na tvorbě české lékařské terminologie.⁷⁴

Druhý bratr, Václav Jan Nepomuk Eduard, se narodil v Pardubicích v roce 1839. „*Byl přednostou stanice severozápadní dráhy v Pardubicích.*“⁷⁵ Mimo jiné se stal známým historikem a archeologem. Přispíval do *Památek archeologických.*⁷⁶ „*Byl dopisujícím členem vídeňské společnosti pro zachování památek, dopisujícím členem Musea království českého, zakládajícím členem městského musea v Pardubicích.*“⁷⁷ V roce 1903 spolu s Janem Vincencem u rybníka p. Kurkovy našel 19 kusů bronzových věcí, které jsou uloženy v muzeu v Přelouči.⁷⁸

V květnu roku 1883 si Jan vzal za manželku o devatenáct let mladší Jindřišku, rozenou Hlouškovou, ze Sadské. Jejími rodiči byli Ignác Hloušek, učitel v Sadské, a Františka, rozená Benešová.⁷⁹ S Jindřiškou si založil rodinu, která se postupně rozrostla o pět dětí.

Nejstarším potomkem byla dcera Anna. Narodila se 12. dubna 1884 v Přelouči. V matrice města Přelouče je zapsána celý jménem jako Anna Jindřiška Františka Ignácia.⁸⁰

Jako druhý se narodil v Přelouči 4. května 1886 syn Jiří,⁸¹ který se později prosadil v oboru hrudní chirurgie a stal se z něj významný lékař. Měl dvě děti, Jiřího a Gabrielu. Oba zdědili po svém otci lásku k medicíně, neboť byli také doktory. Jiří působil jako docent na porodní klinice prof. Lukáše a Gabriela byla asistentkou na dětském oddělení II. oční kliniky u prof. Kadlecové.⁸²

---

⁷⁴ BUBEN, Milan. *Es02.pdf* [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: < <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf>>.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ LEDR, Josef. Dějiny města Přelouče nad Labem, knihtiskárna Otakara Ludvíka, Přelouč, 1926, s. 4.

⁷⁹ Státní oblastní archiv Zámbrsk, Matrika Pardubice Město 1841- 1853, sign. 1510, inv. č. 6855, s. 93.

⁸⁰ Státní oblastní archiv Zámbrsk, Matrika města Přelouče 1870- 1888, sign. 4495, inv. č. 7455, s. 292.

⁸¹ Státní oblastní archiv Zámbrsk, Matrika města Přelouče 1870- 1888, sign. 4495, inv. č. 7455, s. 331.

⁸² BUBEN, Milan. *Es02.pdf* [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čistečtí ze Šerlinku. URL: < <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf>>.

Dalším přírůstkem do Divišovy rodiny byla opět dcera. Celým jménem Alžběta Františka, narozena 15. června 1890 v Přelouči.⁸³ Alžběta se provdala za Němce jménem Kruger. Společně s ním se odstěhovala do zahraničí. Měli dcerku Monicu. Po několika letech však Alžběta ovdověla a společně se svou tehdy jedenáctiletou dcerou se vrátila do svého rodiště, do Přelouče.⁸⁴

V pořadí druhý syn se narodil 7. června 1896.⁸⁵ Při křtu dostal jméno Ivan Ferdinand. V dospělosti se zřekl katolické víry.⁸⁶ Byl otcem známého básníka Ivana Diviše a divadelního výtvarníka Petra Diviše.⁸⁷

František Hollman ve svém článku⁸⁸ uvádí, že Jan a Jindřiška spolu měli ještě jednu dceru, která dostala jméno Ludmila. Ta však zemřela v necelých dvou letech.⁸⁹

4. 1 Syn MUDr. Jiří Diviš

Jan mohl být ve svém životě jistě hrdý na mnoho věcí, které se mu zdařily a díky nimž se stal významným člověkem nejen pro dnešní dobu. Jistě byl také hrdý na svého syna, který sice nešel v jeho stopách, ale stal se pro společnost důležitou osobností.

Jiří byl známým lékařem, vědcem a průkopníkem hrudní chirurgie. Narodil se 4. května 1886 v Přelouči jako Janovo druhé dítě. Prakticky celé své dětství strávil se svou rodinou v Přelouči. Jan si přál, aby vystudoval právnickou fakultu, ale Jiří měl o svém životě jiné představy.

Poté co absolvoval Obecnou školu v Přelouči, začal navštěvovat gymnázium v Praze na Malé Straně. Během studia zde byl schovancem Strakovy akademie.⁹⁰ V roce 1905 se

---

⁸³ Státní oblastní archiv Zámorsk, Matrika města Přelouče 1888- 1909, sign. 6522, inv. č. 7456, s. 410.

⁸⁴ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Přelouče. Zápisy o schůzích zastupitelstva od 15. 5. 1925 do 31.12 1927, kn 53, s. 58.

⁸⁵ Státní oblastní archiv Zámorsk, Matrika města Přelouče 1888- 1909, sign. 6522, inv. č. 7456, s. 540.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročím narození akademika Jiřího Diviše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohlédnutí-za-115-vyrociem-narozeni-akademika-jiriho-divise.php>>.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Strakova akademie byla ústavem, který měl pomoci mladým šlechticům ke vzdělání. O její založení se zasloužil tajný rada Jan Petr Straka z Nedabylic a Libčan, který ve své závěti odkázal svůj majetek pro vznik a potřebu akademie. Z důvodů dlouhotrvajících jednání s vídeňskými úřady však vznikla až na konci 19. století. Studenti byli vybíráni podle svého původu, pro jejich přijetí však neměla vliv finanční situace rodiny, neboť studentům z nemajetných rodin bylo nabízeno stipendium. Z počátku se zde vyučovaly pouze předměty, které nebyly ve školských osnovách, jako byl šerm, tanec, jízda na koni, kreslení, hudba a jazyky, neboť studenti docházeli odtud do veřejných gymnázií. Později bylo k této akademii připojeno vlastní gymnázium. Tímto

přihlásil na Lékařskou fakultu Karlovy univerzity⁹¹ v Praze. Tím úplně zhatil Janovy naděje, že bude právníkem, k čemuž ho původně vedla již zmíněná Strakova akademie.⁹²

V roce 1911 úspěšně odpromoval a získal lékařský diplom z oboru chirurgie. Po vystudování univerzity „...nastoupil jako operační elév na dětské oddělení u primáře Kafky.“⁹³ V říjnu tohoto roku se z něho stal sekundář a zástupce přednosta oddělení dětské chirurgie. Tuto funkci vykonával až do roku 1912, kdy nastoupil na vojenskou službu.

Po návratu z vojny začal pracovat jako „...operační elév na porodnické klinice dvorního rady profesora Karla Pawlíka a na gynekologické klinice u profesora Václava Piřhy. U obou absolvoval s výtečným prospěchem.“⁹⁴

V červnu roku 1914 se Jiří v Praze oženil s Gabrielou Sýkorovou z Písku⁹⁵, s níž měl, jak jsem již zmínila, dvě děti.

V období od 1. dubna 1914 do 30. dubna 1915 získal dekret děkanství Lékařské fakulty na operačního eléva na I. chirurgické klinice.⁹⁶ Během této doby však začala válka a Jiří musel splnit svou vlasteneckou povinnost. V *Kronice města Přelouče z let 1927- 1957* se uvádí, že byl poslán do Bosny a Dalmácie.⁹⁷ V příspěvku, v časopisu *Zprávy klubu přátel Pardubicka*, který je věnován Jiřímu Divišovi, je napsáno, že „...nastoupil válečnou službu v c. k. Feldspitalu, kde byl velitelem plukovník lékař MUDr. Rudolf Trenkel. Zde působil do roku 1917, kdy byl po těžké úplavici přeložen do Brna.“⁹⁸ Během své účasti ve válce byl vystaven obtížným polním podmínkám, protože nemocnice byly většinou ve vesnických domech nebo byly umístěny ve školách. I přesto ošetřil více jak deset tisíc zraněných lidí.⁹⁹

---

způsobem akademie fungovala až do první světové války, kdy její prostory byly použity pro účely Červeného kříže. Později se stala sídlem protektorátní vlády, říšského soudu a od roku 1993 slouží pro účely české vlády. Více viz *Vláda.cz* [online]. 5. 3. 2007 [cit. 2001-03-20]. Navštivte Strakovu akademii – sídlo vlády ČR a Úřadu vlády ČR. URL: <<http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/strakova-akademie/navstivte-strakovu-akademii-21411/>>

⁹¹ Kronika města Přelouče sice uvádí, že studoval na Univerzitě Karlové, avšak do roku 1918 se ještě používal název Karlo-Ferdinandova univerzita.

⁹² Státní okresní archiv Pardubice, Archiv města Přelouče. Kronika 1927- 1957, kn. 2, s. 351.

⁹³ HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročím narození akademika Jiřího Diviše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohlednuti-za-115-vyrocim-narozeni-akademika-jiriho-divise.php>>.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Státní oblastní archiv Zámorsk, Matrika města Přelouče 1870- 1888, sign. 4495, inv. č. 7455.

⁹⁶ HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročím narození akademika Jiřího Diviše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohlednuti-za-115-vyrocim-narozeni-akademika-jiriho-divise.php>>.

⁹⁷ Státní okresní archiv Pardubice, Archiv města Přelouče. Kronika 1927- 1957, kn. 2, s. 351.

⁹⁸ HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročím narození akademika Jiřího Diviše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohlednuti-za-115-vyrocim-narozeni-akademika-jiriho-divise.php>>.

⁹⁹ Tamtéž.

Několik měsíců po válce Jiří pracoval na I. chirurgickém oddělení Zemské nemocnice v Brně. V následujícím roce (1919) nastoupil jako lékař do pražského sanatoria, kde se stal soukromým asistentem profesora Rudolfa Jedličky. Společně s ním dokázal realizovat mnohé akce. Například se společně zasloužili o založení II. chirurgické kliniky a provedli, jako první, torakoplastickou operaci v Praze. Jednalo se o vyjmutí žeber při plicní tuberkulóze. V roce 1923 se Jiřímu, jako prvnímu v Československu, podařilo provést první vědeckou transfúzi krve.¹⁰⁰

Roku 1926 získal titul docenta a ještě téhož roku provedl velice důležitou operaci, která ho proslavila a stala se v jeho kariéře výrazným mezníkem. Jednalo se o zákrok, kdy „ ... jako vůbec první úspěšně odstranil část plic s metastázou rakoviny. “¹⁰¹

Po smrti profesora Rudolfa Jedličky byl Jiří pověřen, aby ho zastoupil na přednáškách a ve vedení kliniky. V této funkci byl až do roku 1929. O místo přednosta kliniky se ovšem vedl velký boj. Jeho soupeřem se stal Jan Zahradníček, kterého podporoval profesor Antonín Přecechtěl. Na straně Jiřího byli stoupenci zemřelého profesora Rudolfa Jedličky, Josef Pelnář, Ladislav Syllaba, Karel Weigner a Arnold Jirásek. Hlasování o post přednosta se několikrát opakovalo a nakonec zvítězil s větším počtem hlasů Jan Zahradníček.

Později bylo Divišovi nabídnuto místo v nemocnici na Královských Vinohradech, kam v únoru roku 1930 nastoupil jako primář chirurgického oddělení.

Jeho nové pracovní působiště svým vybavením, dosti zaostávalo. Tuto situaci se Jiří snažil změnit. Největším problémem byl prostor a jeho vnitřní uspořádání. Krátce po převzetí vedoucí pozice byla znát proměna, což dokládali i pacienti z Moravy a Slovenska.¹⁰²

Roku 1931 provedl právě zde Jiří další unikátní operaci. Jednalo se o „ ...resekci plicního laloku s prvotním nádorem. Pacientka pak za tři roky porodila zdravé dítě. “¹⁰³ Věhlas skvělého doktora Diviše se šířil a roku 1933 bylo rozhodnuto o jeho zvolení do funkce přednosta II. chirurgické kliniky.

Přeloučští občané byli na svého rodáka opravdu hrdí, byl to pravý syn svého otce. O tom svědčí i schválení návrhu (22. června) obecním zastupitelstvem, aby byl Jiří u příležitosti svých padesátých narozenin jmenován čestným občanem města. Slavnostní diplom pro něho vytvořil František Emler, akademický malíř.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročí narození akademika Jiřího Diviše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohlédnutí-za-115-vyročí-narození-akademika-jiriho-divise.php>>

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ Tamtéž.

Každodenní život byl však narušen roku 1938 Mnichovskou dohodou a v příštím roce vznikem Protektorátu Čechy a Morava. Pro Jiřího nastaly zlé časy, a to nejen kvůli novým politickým poměrům, ale hlavně proto, že jeho syn byl odvezen do koncentračního tábora, kde byl vězněn až do roku 1943. „ *Pražské sanatorium i klinika byly 26. dubna 1941 zabrány pro účel SS- lazaretu.* “¹⁰⁵

Když 4. května 1941 slavil Jiří Diviš své pětapadesáté narozeniny, byl svými spolupracovníky požádán, aby „ ... *protestoval na protektorátním ministerstvu zdravotnictví proti úbytku chirurgických lůžek pro občany Prahy.* “¹⁰⁶ Jednalo se asi o 600 lůžek. Divišův požadavek byl schválen, a tak v roce 1942 začala výstavba montované nemocnice v Motole. Během výstavby nové nemocnice byl Jiří stále v nemocnici na Vinohradech, ovšem pouze do začátku roku 1943, kdy začal působit již v nové motolské nemocnici.

Další životní zkouškou prošel v době Pražského povstání roku 1945. Tehdy totiž zůstal na provoz celé nemocnice zcela sám. Ostatní přednostové zbylých oddělení se do nemocnice vůbec nedostavili. „ *Byli sem přivázeni nemocní a ranění, kterým se dostalo ošetření bez ohledu na národnost, neboť Jiří Diviš ani v této situaci Hippokratovu přísahu neporušil.* “¹⁰⁷

Po osvobození roku 1945 přidělil sbor Lékařské fakulty Univerzity Karlovy Jiřímu bývalou německou chirurgickou kliniku. Byla to pro něj výzva, protože nemocnice byla v téměř katastrofálním stavu. Po celou dobu své působnosti zde se snažil, aby kliniku co nejvíce zvelebil. Dal šanci každému, kdo byl ochoten nějakým způsobem pomoci a přispět ke zlepšení situace.

Nadále také pečlivě sledoval současnou odbornou literaturu, aby z ní mohl čerpat inspiraci pro diskuze na seminářích.¹⁰⁸ V roce 1958, kdy bylo Divišovi již sedmdesát let, byla dokončena rekonstrukce nové budovy pro II. chirurgickou kliniku, která byla umístěna v místě staré gynekologické kliniky. Bohužel v té době již nebyl Jiří zcela zdrav. Sužovala ho angína pectoris a trpěl též častými záchvaty.

Jiří zemřel 2. července roku 1959 v Praze. Jeho kremace, která se uskutečnila 6. července 1959 v Praze ve Strašnicích, se zúčastnili, jako zástupci města Přelouče, J. Čech a E. Vítkovec.¹⁰⁹ Pohřben byl tento významný přeloučský rodák na Svatém poli v Přelouči.

---

¹⁰⁵HOLLMAN, František. *Archivní zprávy KPP* [online], 2002 [cit. 2001-02-18]. Ohlédnutí za 115. výročím narozením akademika Jiřího Divíše. URL: <<http://www.kpp.iipardubice.cz/1121545586-ohlédnutí-za-115-vyročím-narození-akademika-jiriho-divise.php>>

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Státní archiv Pardubice, MěNV Přelouč, Kronika 1958 – 1959, kn. 1, s. 80-81.

V. CUKROVAR PŘELOUČ

5. 1 Cukrovarnictví

Cukrovarnictví je obor, který se zabývá výrobou cukru a jeho zpracováním. Jako vše kolem nás, i výroba cukru a sladidel obecně, má svou historii. Kde vznikl cukr a proč o něj byl takový zájem?

Cukr se dal získat ze dvou produktů, z cukrové třtiny nebo z cukrové řepy. My se nyní budeme zabývat produkcí ze třtinového cukru. První známé divoce rostoucí druhy cukrové třtiny „...zejména ustálené odrůdy vlastního cukrovníka“¹¹⁰ pocházely z Indie, kde probíhaly i první pokusy o její zpracování a výrobu cukru. Odtud se později tyto snahy rozšířily i do sousedních států, do Číny, Persie a Arabie.¹¹¹

V Číně se cukrovník vyskytuje od roku 200 p. n. l. První písemné zmínky, ve kterých je cukrová třtina popsána, však pocházejí až z roku 400 n. l. Ve 13. století již zde bylo cukrovarnictví velice rozvinuté a výnos z daně z cukru byl opravdu nemalý.

Perské prameny, které poprvé popisují cukrovou třtinu, pocházejí z přelomu 6. a 7. století, kdy vládl Chosroa II.¹¹²

Postup zpracování cukrové třtiny se posléze rozšířil i do Egypta, kde byl zdokonalen. Větší jakosti cukru, oproti Peršanům, dosáhli Egypťané tím, že k čištění a konzervování třtiny používali alkálie (silné zásady). Nejvýznamnější egyptská výrobná se nacházela v Káhiře a právě odtud přišlo několik cukrovarnických mistrů do Arábie, odkud se zpracovávání cukrové třtiny šířilo do Afriky, Sicílie a Španělska. Díky první křížové výpravě (1096-1099) se cukrová třtina dostala i do Francie a jižní Itálie. Největší prospěch z cukru měli Benátky, které ve 13. a 14. století ovládly cukrový trh. Dovážely cukr do Evropy, nejprve pouze do Portugalska, ale později i do Flander a Anglie.¹¹³

Kryštof Kolumbus na své cestě do Ameriky přinesl třtinu na Haiti, odkud se rozšířila na Kubu a do Mexika. Rozvoj rafinace cukru proběhl během 18. století, a to hlavně v Berlíně a Hamburku. Zde bylo totiž několik velkých i menších továren, které úspěšně pracovaly. Nejstarší továrny na výrobu třtinového cukru v Čechách se nacházely ve Zbraslavi (1787) a

---

¹¹⁰ Heslo: *cukr – dějiny* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 763, bez ISBN.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž, s. 761-762.

¹¹³ Tamtéž.

v Novém Dvoře u Kutné Hory. Ve třicátých letech 19. století nastal úpadek výroby třtinového cukru, příčinou byla cukrová řepa.¹¹⁴

Jak jsem již výše zmínila, další možností výroby cukru bylo použití cukrové řepy. Prvním mužem, který objevil její značnou cukernatost, byl Olivier de Serres. Ovšem chemikem, který prováděl první pokusy výroby cukru z cukrové řepy, byl Andreas Sigismund Marggraf. Jeho objev se však do praxe uvedl až o čtyřicet let později, kdy se Franz Karl Achard začal zabývat pěstováním řepy a podařilo se mu vytvořit odrůdu s vysokou cukernatostí, ze které se začal vyrábět známý cukr.¹¹⁵

Cukrovarům obecně se velmi dařilo. Situace se zlepšila také díky tzv. kontinentální blokádě vyhlášené roku 1806 Napoleonem I. v Berlíně.¹¹⁶ Bohužel roku 1814 po pádu Napoleonova císařství, byly cukrovary rušeny. Udrželo se jich jen málo, zejména ty které byly shledány jako nejvíce hospodárné. V Čechách byly však cukrovary zrušeny všechny, čímž začala dlouholetá pauza v české výrobě. Přestávka trvala do roku 1830, kdy byl cukr, jako již domácí plodina, na deset let osvobozen od daně. V té době vznikaly cukrovary dle francouzského vzoru například v Dobruvicích, v Malé Chuchli, ve Svinařích a v Chuděnicích. Takto vzniklé továrny byly z větší části majetkem velkostatkářů.¹¹⁷

V kampani, která probíhala v letech 1840 - 1841, pracovalo v Čechách 36 závodů na surový řepový cukr. V letech 1850 – 1851 jich bylo již 38 a o deset let později byl cukr vyráběn již v 60 továrnách.¹¹⁸

Pěstování a zpracování cukrovky nebylo jednoduché, vyžadovalo zaměstnávat v tomto procesu velké množství lidí, protože „...*když byla řepa sklízena a rolník jen s vlastní čeledí náchlební opatřuje nemnohé své práce, zaměstnávají cukrovary dělnictvo v zimě, tedy v nejhorší pro chudinu době roční.*“¹¹⁹ Z toho vyplývá, že pracovní příležitost způsobila příchod obyvatel z venkova, převážně z řad chudiny.

V roce 1863 se začal rozmáhat nápad na vznik spolkových a rolnických cukrovarů. Tato vize vzešla od Ferdinanda Urbánka, který dal jako první podnět k vytvoření akciového

---

¹¹⁴ Heslo: *cukr – dějiny* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 763, bez ISBN.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Kontinentální blokáda byla nařízením, které vydal Napoleon I. Jednalo se o zákaz dovozu anglického zboží na evropskou pevninu. To zapříčinilo rozmach rakouských manufaktur, továren i cukrovarů, neboť vlastně neměli ve svém oboru anglickou konkurenci.

¹¹⁷ Heslo: *cukr – dějiny* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 763, bez ISBN.

¹¹⁸ Heslo: *cukrovarství* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 149, bez ISBN.

¹¹⁹ Tamtéž s. 148

cukrovaru. V rozmezí let 1867 – 1873 vzniklo v Čechách 73 nových akciových závodů. Během období pětiletého rozkvětu se ceny za 1 q cukru pohybovaly mezi 20 – 60 zlatými.

„ *Ovšem nebyly všechny cukrovary akciové postaveny na zdravých základech a mnoho jich časem přešlo z rukou dělníků v majetek soukromý.* “ ¹²⁰ Tato slova dokládají, že velký nadbytek ve výrobě cukru způsobil přetížení světového trhu a pokles cen. Nepřehlédnutelným pokrokem v cukrovarství bylo zavedení nové daně z cukru, díky které klesla cena řepy. „ *Vedle příznivějšího nyní způsobu zdanění náleží zásluha českým inženýrům strojnickým a cukrovarnickým technikům, kteří opatřili závody naše novými stroji a metodami. Skvělý obraz takovéto pokročilosti podala právě zemská jubilejní výstava.* “ ¹²¹

Cukrovarnictví se dále rozvíjelo za pomoci významných osobností v oboru, které přispívaly svými vědomostmi a zkušenostmi. Například Josef Pflieger, Josef Bromovský a samozřejmě také Jan V. Diviš. Zdokonalování probíhalo po stránce technologické, chemické i strojní.

5. 2 Vznik cukrovaru v Přelouči

V roce 1864 byl spuštěn provoz cukrovaru v Kolíně. Jeho výsledky byly velmi zdařilé, a proto kolínští občané František Potůček, rodák z Přelouče, a Karel Knirš nabádali město Přelouč k založení vlastního cukrovaru. Zakladateli přeloučského cukrovaru se však nakonec stali společníci rafinérie cukru v Opavě. Byli to páni Jutrzenka a Zentzytzki.

Místní továrna byla předem určena ke zpracovávání bílého homolového zboží. Stavba samotného cukrovaru započala na podzim roku 1867. Poté se ustavil tzv. prozatímní výbor zařizující ¹²² „ ... *jenž vyjednával s opavskými podnikateli o přenechání započaté již stavby a celého projektu ve vlastnictví akciové společnosti domácí.* “ ¹²³ Předsedou prozatímního výboru byl zvolen Theodor hrabě Thun a místopředsedou Josef Bestachovský. Kdyby byl tamní cukrovar soukromý, nebylo by možné opatřit potřebné množství řepy, proto se místní rozhodli pro akciový cukrovar. „ *To přesvědčilo opavské podnikatele a žádaného převodu*

---

¹²⁰ Heslo: *cukrovarství* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 149, bez ISBN.

¹²¹ Tamtéž, s. 147

¹²² Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet. Trvání jeho porolničení, bez inv. s.9

¹²³ Tamtéž.

bylo docíleno. “¹²⁴ Na kandidátní listině zřizovacího výboru však nebyl zastoupen značný počet akcionářů. Jejich počet se navýšil až později, z toho důvodu prozatímní výbor vyhlásil volby do výboru na 26. ledna 1868.

Volby byly ustanoveny na dvě hodiny odpoledne v místnostech okresního zastupitelstva. Předsedou zřizovacího výboru přeloučského cukrovaru se stal Václav Pour, mlynář z Valů. Jednalo se o velmi energického člověka a nadšeného vlastenec, a byl také velice oblíbený.¹²⁵ Bohužel ve své funkci dlouho nevydržel. Novým předsedou již akciové společnosti, po dostavění cukrovaru, byl zvolen Josef Hackl, který dříve zastával úřad vrchního úředníka na choltickém panství. Místopředsedou se stal velkoobchodník Ludvík Winternitz. Členy správní rady byly Josef Bestachovský, Tomáš Němeček, Ferdinand Perner, Karel Knirš, Václav Teuchert, Jan Brouček a rytíř Josef Horák. „*Vlastníkem tohoto cukrovaru byla rafinérská společnost Eduard Zentzytzki, Alex. Šl. Jutrzenka, Pohl a spol. v Opavě.*“¹²⁶

Z počátku se podniku opravdu dařilo, akcie byly hojně upisovány a rolníci vše připravovali na velký osev řepy. Hrabě Theodor Thun z Hohensteinu, který vlastnil nedaleké choltické panství, přislíbil, že bude dodávat veškerou svou vypěstovanou cukrovku do přeloučského cukrovaru. Předpoklady pro místní cukrovar byly tedy více než příznivé. Bohužel vše dopadlo úplně jinak. Hrabě Thun z Hohensteinu se totiž domníval, že má právo upsat tolik akcií „... *co by odpovídalo veškerému, smlouvou zaručenému množství na panství vypěstované řepy.*“¹²⁷ To se ovšem nelíbilo ostatním členům výboru, hlavně Janovi Dítěti, neboť to znamenalo, že by byla téměř nadpoloviční většina akcií v rukou jednotlivce, který by takto mohl sám ovládat celý cukrovar. Z toho důvodu hrabě Thun z Hohensteinu ze své funkce a z výboru přeloučského cukrovaru odešel a založil si v Cholticích svůj vlastní cukrovar. Postavil mu ho podnikatel Antonín Čerych a prvním ředitelem se stal Bedřich V. Hora. Choltický cukrovar však neměl dobré výsledky, a proto byl Hrabě Thun nucen ho prodat.

Přeloučský cukrovar spustil svůj provoz 17. prosince 1868 a prvním technickým ředitelem se stal Adolf Kubeš.¹²⁸

---

¹²⁴ DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar I. In Přeloučský rošt , duben 2010, s. 29

¹²⁵ DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar II. In Přeloučský rošt, květen 2010, s. 27.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

5. 3 Ředitel cukrovaru

Jan Diviš se chopil vedení přeloučského cukrovaru poté, co byl na schůzi správního výboru 5. července 1879 zvolen do funkce ředitele.¹²⁹ Přestože žádný dochovaný pramen přímo nehovoří o tom, zda byl Jan schopným ředitelem, dokazuje nám to fakt, že tuto funkci zastával celých čtyřicet let. Člověk, který by nebyl schopný vést celý cukrovar, zdokonalovat ho a patřičně ovládat, by nemohl setrvat v jeho vedení po tak dlouhou dobu. Jan měl výhody hned v několika ohledech. Určitě bylo velkým přínosem jeho vysokoškolské vzdělání v cukrovarnickém a chemickém oboru. Dále prošel již několika jinými cukrovary, kde si sám vyzkoušel snad všechny možné pracovní pozice, což znamená, že přesně věděl, jak je která práce obtížná a co všechno obnáší. Z toho se dá vyvodit, že měl mít pro své zaměstnance dostatečné pochopení. Hlavně to byl člověk, který měl velký intelekt i potenciál a práce v tomto oboru ho zřejmě opravdu bavila. Svědčí o tom řada jeho spisů a knih, ve kterých se snažil cukrovarnictví zdokonalit a posunout kupředu. Předpokládám, že pokud by v tom neměl alespoň malou zálibu, nevěnoval by téměř celý svůj život cukernému průmyslu.

Stav cukrovaru v době, kdy ho Jan převzal, nebyl dobrý, neboť poslední kampaň z let 1878 – 1879 byla velmi nevydařená. Vše bylo zapříčiněno poklesem ceny cukru na světovém trhu. Výroba bílého zboží se proto již nevyplácela. Vedení přeloučského cukrovaru bylo nespokojeno s výrobou z vlastních surovin, proto byl nakupován surový cukr z Dašic, Moravan, Opatovic. Nevyráběli se tedy už jen bílé homole, nýbrž velké části centrifugálního pilé, které bylo dováženo do Terstu. Bilance cukrovaru vykazovala, po této kampani, velké ztráty až 108 900 zl.¹³⁰

Během doby, kdy Jan cukrovar vedl, proběhlo mnoho kampaní, které byly méně či více úspěšné. Ovšem najdou se i období, která byla přímo katastrofální. Celkově by se to dalo přirovnat k jízdě na horské dráze. Byly doby, kdy byl cukrovar na vrcholu, ale naopak byly i doby, kdy byl na pokraji krachu.

První Janem vedená kampaň, probíhající v letech 1879-1880, byla velmi zdařilá. Z jejího výnosu se zaplatily ztráty z předešlých let, a dokonce i některé z podnikových dluhů. V letech 1880 – 1883 zažíval přeloučský cukrovar zlé časy. Z důvodů špatného počasí, kdy byly silné deště a chladné klima, poklesla jakost řepy, následné mrazy pak způsobily, že řepa

---

¹²⁹ LEDR, Josef. Dějiny města Přelouče nad Labem, knihtiskárna Otakara Ludvíka, Přelouč, 1926, s. 393.

¹³⁰ Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolníčený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet, trvání jeho porolníčení, bez inv. s.15.

na polích začala hnít a musela být zlikvidována.¹³¹ Tyto neblahé podmínky bohužel opět srazily cenu řepy na světovém trhu značně dolů. Přeloučský cukrovar se tehdy ocitl ve velmi tíživé finanční situaci. Ukázalo se však, že cukrovarnické závody a pěstitelé řepy mohou táhnout za jeden provaz, protože mají stejné zájmy. Řepaři sami se rozhodli, že sníží cenu řepy. I přesto však kampaň v tomto roce přinesla velký schodek ve výši téměř 90 000 zlatých.

Potřebný zisk vynesla až kampaň z let 1884-1885, díky které mohl Jan společně s výborem odsouhlasit alespoň částečnou regeneraci strojního zařízení.

Hned v dalším roce suché léto způsobilo malou úrodu řepy, čímž opět začaly narůstat dluhy, které cukrovar měl. Dne 27. března 1887 proběhla chůze správní rady, kde se projednávala aktuální situace. Zvažovala se dokonce i možnost na rok zastavit provoz cukrovaru. Toto opatření však nebylo přijato, hlavně díky panu Udržalovi z Rovně,¹³² který argumentoval tím, že není možné, aby cukrovar přestal pracovat a rolníci přestali sázet řepu.¹³³

Vypjatá situace pro přeloučský závod se zlepšila až roku 1888 zavedením spotřební daně z cukru.

Rok 1891 byl pro cukrovar příznivý, a to i přesto, že vlivem špatného počasí byla opět malá úroda. Cena řepy však neklesala, nýbrž stoupala. Téhož roku rozhodl výbor o zavedení elektrického osvětlení a koupi nových potřebných strojů.

Výsledky z kampaní dalších let byly výrazně nevyrovnané. Kampaň roku 1892-1893 nepatřila mezi příznivé, neboť kvůli silným deštům opět klesla cena řepy. V letech 1893 – 1894 proběhla kampaň, která již byla úspěšnější. Díky tomu se mohla zrekonstruovat kotelna a zakoupit nová technika. Bohužel se v tomto roce rozmohlo pěstování čekanky, které zapříčinilo, že plocha pro pěstování řepy se výrazně zmenšila a dobré vyhlídky na úspěch dalších kampaní byly v nedohlednu. Proto překvapilo dění v cukrovaru během kampaně z let 1894-1895, kdy vyzrállost řepy a použití již osvědčených semen zajistilo kvalitní výrobu a zisk. Přeloučský cukrovar měl výhodu v tom, že byl po technické rekonstrukci a také tím, že

---

¹³¹ DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar V. In *Přeloučský rošt*, říjen 2010, s. 29.

¹³² Více o rodině Udržalových viz CHARBURSKÝ, Miloš. *František Udržal 1866 – 1938*. Vydala Univerzita Pardubice, Pardubice, 2002. ISBN 80-7194-474-2

¹³³ DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar V. In *Přeloučský rošt*, říjen 2010, s. 29.

zde pracovali svědomití lidé, kteří poctivě odváděli svou práci (dovedli správně manipulovat ve výrobě).¹³⁴

Během několika příštích let opět nastalo deštivé počasí i zhoubné řádění hmyzu, které velice škodilo řepě. Silný déšť a krupobití způsobily, že okolí bylo ohrožováno záplavami.¹³⁵

V letech 1896-1897 zvýšila vláda spotřební daň z cukru. Na Kubě proběhla živelná pohroma, která měla za následek úbytek cukru. Situaci zhoršil i fakt, že Amerika vystoupila proti evropskému cukru „... *celním zákonem, aby se oddělila od evropského cukru.*“¹³⁶ Vzniklo tedy sdružení veškerých rakousko-uherských cukrovarů, které zaručovalo jisté zvýhodnění cen surovin. K této dohodě se připojil i cukrovar v Přelouči.

Během kampaně v letech 1899-1900 začala neočekávaná uhelná kalamita, byl velký nedostatek uhlí a jeho cena prudce letěla nahoru. Lidé se začali pochopitelně proti cenám uhlí bouřit a sepisovali různé petice. Doufali, že se situace zlepší, ale marně. Přeloučský cukrovar si naštěstí zavčas zařídil dostatečné množství uhlí, aby to neohrozilo jejich kampaň. Bohužel stav řepy byl v té době katastrofální. Rozmnožily se polní myši, které se vrhly na řepu a způsobily obrovskou škodu.¹³⁷ V dalších letech se cukrovaru stále nedařilo. Cena cukru velmi rychle klesala, což způsobilo, že cukrovary se dostávaly do těžkých finančních krizí.

Během let 1901 – 1902 byla bohatá úroda, a proto tím i velké zásoby cukru na světovém trhu. V Bruselu se konala schůze evropských států, kde se projednávala vysoká nadprodukce cukru. Výsledkem těchto konferencí bylo, že zástupci přijali rozhodnutí, že dnem 1. září 1903 budou odstraněny všechny vývozní prémie, které dané státy měly při vývozu cukru. Nejlépe na tom byla Anglie, neboť si prosadila snížení ochranných cel. Začal se také očekávat urputný boj mezi cukrem třtinovým a řepným.

Roku 1905 se musel Diviš, jako stávající ředitel cukrovaru, potýkat s problémem stávek. Zdá se, že místní dělníci měli dosti náročné požadavky. Ke vzpouře sice nedošlo, ale mnoho dělníků z cukrovaru odešlo, což znamenalo, že zbylým dělníkům se vyplácely vyšší mzdy, aby se zabránilo možnosti přerušení výroby.

V roce 1906 však Jana postihl vážnější problém než stávka. Rozšířila se nepravá fáma, která informovala, že cukrovary vydělávají mnoho peněz, ale řepařům za řepu platí minimum. Řepaři byli velmi rozzlobeni a omezili dodávky řepy. Mnoho lidí vystoupilo přímo

---

¹³⁴ DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar VI. In Přeloučský rošt, leden 2011, s. 27.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar VII. In Přeloučský rošt, březen, 2011, s. 31.

proti cukrovarům. Správní rada přeloučského cukrovaru se snažila se zemědělci vyjednávat, ovšem jejich podmínky byly pro ni nepřijatelné. Po dlouhých jednáních se podařilo zástupcům obou stran se domluvit. Stále ovšem byly podmínky kompromisu pro cukrovar dosti tvrdé.

V roce 1909 propukl problém s řepaří znovu. Tentokrát pěstitelé neváhali použít i tisk a chtěli docílit úplného stažení řepy. Vyjednávání tedy započala znovu a skončila až v roce 1911, kdy přeloučský cukrovar „ ... společně se sdruženými sousedními cukrovary uzavřel dohodu s odborem zdejší řepařské organizace na základě ujednaných cen a ostatních podmínek za řepu v roce 1911 vypěstovanou, a to při zaručené minimální ceně s příplatkem podle průřezných cen cukru... “¹³⁸

Těžké časy nastaly Divišovi a celému cukrovaru během první světové války, neboť pro fungování a potřebu kampaní musel zajistit především dostatek uhlí a vápence. Z důvodu velkých rozvozů pro armádu byl dovoz do cukrovarů pozastaven. Obchod se surovým cukrem byl úplně uzavřen. Nouze byla také o pracovní sílu a tažný dobytek, řepařům chyběla potřebná hnojiva na půdu. Po skončení války se vedení cukrovaru snažilo o vzestup, situace se zlepšovala velmi pomalu.

V roce 1918 došlo k porolničení přeloučského cukrovaru. Na schůzi správní rady 10. července 1918 se vyslovil předseda Ing. František Hampl k plánované změně. Měly se vydat nové akcie, které by byly vázány povinnou dodávkou řepy, čímž se mělo zajistit dostatečné kvantum řepy. Za účelem vyhodnocení a zpracování této myšlenky byla ustanovena tříčlenná komise sestavená z Ing. Františka Hampla, Vladimira Sekerky a Václava Linharta. Komise vypracovala návrh, který byl v plném znění přijat na schůzi výboru roku 1919.

Dne 1. července 1919 odešel Jan Diviš z funkce ředitele cukrovaru, který „ ...plných čtyřicet roků věnoval veškeré své síly a vzácné odborné vědomosti našemu závodu a nemálo přispěl k tomu, že naše akciová společnost po celou tu dobu pracovala bez vnitřních bojů a otřesů v plné shodě všech činitelů vždy nejen pro rozkvět našeho závodu, ale i pro blaho města Přelouče i okolí. “¹³⁹

Po něm se stal technickým správcem František Červený.

---

¹³⁸ Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet. Trvání jeho porolničení, bez inv. s.37.

¹³⁹ Tamtéž, s.46.

VI. ŽIVOT V PŘELOUČI

6. 1 Člen Občanské besedy

V letech 1860 - 1870 se zvyšoval zájem lidí o zábavu, proto vznikaly nové spolky a mohl se rozvíjet kulturní život. Na základě výše uvedené skutečnosti vznikl v Přelouči 29. června 1872 *Zábavní spolek*. V tomto spolku „...byly soustředěny ušlechtilé zábavy všech směrů.“¹⁴⁰ Jeho předsedou byl zvolen JUDr. František Heřman a do výboru byli přijati: soudce František Proche, A. Sekerka, Jan Dítě, Josef Hackel, Jan Bartoníček, kaplan K. Krátký, Josef Černík, MUDr. Ferdinand Krbec, Václav Červinka a Josef Šmoranc.¹⁴¹ Stanovy tohoto nového spolku byly přijaty v září téhož roku. Spolek se scházel v prostorách hostince U Nádraží.

A jaká byla činnost *Zábavního spolku*? Byly pořádány různé koncerty, divadelní představení, taneční a společenské zábavy. Tyto kulturní akce však nebyly pro všechny občany, nýbrž jen pro vybrané členy společnosti. Přístupné širší veřejnosti byly jen v případě, že bylo potřeba přispět do pokladny, ale i tak probíhal výběr pozvaných hostů. Dále se členové spolku snažili věnovat také osvětě. Dokládá to pořádání různých přednášek spojených s taneční zábavou.¹⁴²

29. června roku 1873 byla spolkem zorganizována prvořadá společenská událost, přednáška pedagoga profesora Škody na téma „*Zdali nynější doba pokročilá žádá také nějakého pokroku ve vychování mládeže.*“¹⁴³ Pozvánky na tuto velkolepou akci „...*putovaly do celého okresu i do Pardubic a byly cíleny na inteligenci (učitele, úředníky), ale i na místní honoraci.*“¹⁴⁴ Program byl doprovázen hrou na piano, o kterou se postarala paní Jahnová, manželka Jiljího Jahna, ředitele pardubické vyšší reálky. Celá akce měla opravdu velký úspěch, a proto spolek poděkoval „...*přednášejícímu i paní Jahnové inzertem v Národních listech.*“¹⁴⁵

Jak jsem již zmínila výše, prostory pro potřebu spolku byly v budově hostince U Nádraží, ovšem pouze do září roku 1873, kdy po určitých neshodách s hostinským, spolek místo opustil. Na přechodnou dobu byl využit prostor u Sekerků a následně spolek přesídlil do

---

¹⁴⁰ LEDR, Josef. Dějiny města Přelouče nad Labem, knihtiskárna Otakara Ludvíka, Přelouč, 1926, s. 438.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče – díl třetí (1848 – 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 74. ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

domu pana Soukala. Bohužel místnosti nebyly potřebně vybaveny a k tomu ještě „...na spolek dopadly finanční starosti. Ačkoli byl tvořen majetnými občany, výdaje byly dlouhodobě vyšší než příjmy.“¹⁴⁶ Z toho důvodu se spolek rozhodl pro pořádání pouze výdělečných akcí a „...také ve svých místnostech usadil hostinského, od něhož pobíral podíl z vyčepovaného piva.“¹⁴⁷

Na valné hromadě pořádané v dubnu roku 1874 navrhl MUDr. Kadlec změnu názvu ze *Zábavního spolku na Občanskou besedu*. Z důvodu nepřítomnosti tehdejšího předsedy JUDr. Heřmana, byl návrh o přejmenování prozatím odložen.¹⁴⁸

V roce 1874 si učitel Jirout prosadil zřízení spolkové knihovny.

Jan Tetřev ve své knize¹⁴⁹ uvádí, že od konce roku 1877 až do dubna roku 1880 je činnost spolku neznámá, neboť chybí jakékoli zápisy. Po mezidobí pokračují zápisy až rokem 1880, kdy byl zvolen předsedou JUDr. František Daneš. V té době přicházejí do spolku noví členové.

Na valné hromadě v roce 1882 JUDr. Daneš rezignoval na svou funkci. Současně učitel Jirout navrhl změnu názvu spolku na „*Čtenářsko-ochotnická jednota „Beseda“ v Přelouči*.“¹⁵⁰ Nový název spolku byl jednomyslně přijat.

V dalších letech se spolku dařilo, dokazují to série „...úspěšných divadelních představení, plesů a zábav.“¹⁵¹ Během té doby se opět změnila spolková prostora. Dům pana Soukala byl vystřídán prostora v hostinci U Korunního prince, jehož majitelem byl pan Novák.¹⁵²

Název *Občanská beseda* byl definitivně schválen na valné hromadě v dubnu 1884. Po dalším nárůstu nových členů se výbor besedy značně omladil. V roce 1885 se novým předsedou stal soudní adjunkt Adolf Kubeš, místopředsedou Vladimír Sekerka a jednatelem MUDr. František Němec. Mezi novými členy se objevili i Jan Diviš a Ladislav Quis, který byl známým advokátem.

Podzimní měsíce roku 1886 přinesly besedě nelehké časy. Byli vyhoštěni z hostince U Korunního prince, nové nalezené prostora byly naprosto nevyhovující, a aby toho nebylo málo, beseda byla opět bez předsedy a kateřinská zábava, kterou pořádali, se stala velkým

---

¹⁴⁶TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče – díl třetí (1848 – 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 74. ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 76.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Tamtéž.

neúspěchem. Mezi stávajícími členy besedy poté panovalo velké napětí. Kvůli neshodám odešli někteří vážení členové, jako například Antonín Sekerka a další. „*Probírala se i otázka rozejít se spolku.*“¹⁵³ Naštěstí od toho členové ustoupili.

Spolek se stále potýkal s nevyhovujícími prostory, proto přijali prozatímní řešení a nastěhovali se do domu pana Vaněčka a následně do domu u Adamcových, kde byly bohužel k dispozici malé prostory. Z toho důvodu si na pořádané akce najímali oblíbený sál u pana Nováka v již zmíněném hostinci U Korunního prince. Ovšem stále zůstávalo nevyřešené, kdo bude dalším předsedou. Na schůzi valné hromady konané v dubnu 1887 se nepodařilo předsedu zvolit. Tedy, podařilo. Poté, co byl zvolen Jan Schomoranz, se on sám hned funkce zřekl. Činnost spolku byla na rok přerušena.

Nová doba pro besedu nastala až po schůzi Valné hromady, která se uskutečnila 26. října 1890, kdy byl zvolen předsedou Jan Vincenc Diviš. V té době byly poprvé přijaty do besedy i ženy. Po velkých strastech přišla konečně klidná doba, kdy se spolku znovu začalo dařit. „*Záhy se opět rozjela série zábavných večerů a hudebních podniků.*“¹⁵⁴ Jednalo se o opravdu zdařilé akce, na kterých vystupovala, kromě domácích bavičů, i řada profesionálních umělců z Prahy i z jiných měst.

„*Velkolepého úspěchu dobyt 15. března 1891 ředitel cukrovaru Jan V. Diviš, jenž měl poutavou přednášku O elektrickém světle, spojenou s experimenty.*“¹⁵⁵ Jeho vystoupení „*...bylo doplněno hudbou a komickými výstupy.*“¹⁵⁶

V *Pardubických listech* 11. a 18. července 1891 byly otištěny dva hanebné dopisy, napsané dvěma anonymními autory. „*Sprosté anonymy spojily činnost besedy v hostinci U Korunního prince s řáděním místních důstojníků a poddůstojníků v těch samých prostorách.*“¹⁵⁷ Vše bylo způsobeno tím, že beseda si pro zábavy musela prostory pronajímat, nebyly tedy vyhrazeny pouze pro jejich akci, proto se několikrát stalo, že se tam vmísili i nezvaní hosté. V důsledku těchto pomluv rezignoval z funkce předsedy spolku Jan Diviš a spolu s ním odešel i místopředseda Kubeš a jednatel Bestachovský. Poté bylo zvoleno nové vedení v čele s obecním starostou Josefem Černíkem a místopředsedou Aloisem Neradem.

---

¹⁵³ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 86, ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 87.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 117.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž.

6. 2 Náměstek starosty

Do pozice náměstka starosty byl Jan Diviš zvolen poprvé v červenci roku 1907.¹⁵⁸ Tehdejší starostou byl Alois Nerad. Jan se zřejmě svých povinností, vyplývajících z jeho nové funkce, zhostil velmi dobře, neboť v roce 1910 byl zvolen znovu.¹⁵⁹

Během let, kdy Jan svou funkci vykonával, procházelo město Přelouč technickým rozvojem. V létě roku 1909 bylo ve městě zkoušeno nové osvětlení od firmy V. Reimer. Jednalo se o pouliční svítidlo „...*na lisované světlo petrolejové.*“¹⁶⁰ Nejprve byly zavedeny svítidla čtyři, z nichž byly dvě nainstalovány na náměstí (dnešní Masarykovo náměstí), jedna na Pernštýnském náměstí a čtvrtá byla umístěna na Přemyslově náměstí (dnešní Sokolovského náměstí).

20. století přineslo pro město Přelouč také fenomén telefonního spojení. První pokusy byly pro nedostatek zájemců neúspěšné. V roce 1908, díky místnímu cukrovaru, zastupitelstvo schválilo doplatit částku pro telefonní vedení do Pardubic. Telefonní centrála vznikla v září roku 1919. Jedni z prvních občanů, kterým bylo domů zavedeno spojení, byli samozřejmě velitel a trubač hasičského sboru.¹⁶¹

Přeloučtí občané byli nespokojeni s německým názvem města i s německými nápisy na vývěsních tabulích státních institucí, neboť kromě několika vojáků z místní posádky mělo město výhradně české obyvatelstvo. Z toho důvodu se městská rada usnesla předat žádost na „... *c. k. místodržitelství k opravě úředního místopisu, c. k. Poštovnímu ředitelství v Praze k opravě poštovního razítka a ředitelství pro železniční tratě za účelem úpravy jízdních lístků a nápisů na budově nádraží. Usnesení bylo zasláno ještě zemskému výboru, vídeňskému ministerstvu vnitra a c. k. okresnímu hejtmánství v Pardubicích. Hejtmánství a místodržitelství však usnesení zrušily a vše zůstalo při starém.*“¹⁶²

Velkým problémem, který vyvstal během několika posledních let před válkou, bylo zavedení elektrického proudu do města. Původní myšlenka zastupitelstva představovala stavbu jezu a elektrárny na Labi s tím, že by zásobovala proudem celé okolí. Stavba se však dlouho odkládala, protože se jednalo o velkou investici. Mezitím si okolní města pořídila jiný zdroj elektrické energie. Koncem roku 1911 vedení města začalo jednat s různými výrobci proudu, aby pomohli elektřinu městu zajistit. Stále ovšem neopouštěli návrh postavit si vlastní

---

¹⁵⁸ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 129, ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 147.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 133.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž, s. 147.

elektrárnu. Nejvýhodnější nabídku pro město podala elektrárna firmy Františka Křížíka z Kolína. Jednání započala ji v polovině roku 1912. Jan v té době zastával stále úřad náměstka starosty a 24. května 1913 přednesl zastupitelstvu svůj referát o dané problematice elektrického proudu, čímž přispěl ke schválení výše zmíněné investice. Předpokládaný dluh pro město činil téměř 70 000K. Schválen byl také návrh na zřízení městské elektrovodné sítě.

Elektrický proud byl zaveden nejprve do středu města a do domů, které byly podél hlavní komunikace. Všichni občané si bohužel tuto elektrifikaci nemohli dovolit z finančních důvodů. Jednalo se především o dělnické rodiny. Instalace proběhla úspěšně a 21. prosince roku 1913 bylo osvětleno náměstí a na Štědrý den téhož roku bylo rozsvíceno již celé veřejné osvětlení. Postupem času byl proud zaveden i do škol, úřadů a do hasičské stanice.¹⁶³

V té době byl Jan městu velmi prospěšný, a to především svými znalostmi. Neboť pro občany města, jak jsem již výše zmínila, pořádal úspěšné přednášky věnované problematice a použití elektrického proudu.

Další významnou událostí, které se Jan jako náměstek starosty účastnil, byla návštěva ministra veřejných prací Otakara Trnky 8. září roku 1912. Celé město bylo na počest ministra vyzdobeno prapory. Do Pardubic byl odvezen automobilem v doprovodu Jana Diviše a starosty Aloise Nerada. Tato významná návštěva měla městu pomoci ke zřízení pobočky pardubického c. k. okresního hejtmánství. V té době se rozhodovalo o zřízení této pobočky buď v Přelouči, nebo v Holicích. V listopadu roku 1912 oznámil poslanec Hrábský, že pobočka bude ustanovena v Přelouči. Její provoz začal 2. prosince roku 1913 a do vedení byl dosazen komisař Zelinka.¹⁶⁴

6. 3 Starosta Přelouče

Ve dnech 27. – 28. dubna roku 1914 začalo pro Jana důležité období, neboť proběhly obecní volby, v nichž bylo zvoleno nové zastupitelstvo, a 13. května téhož roku ho zastupitelé zvolili starostou Přelouče. Radními se stali Theobald Havránek, Karel Lieger, Josef Bestachovský, JUDr. Václav Vanča, Vojtěch Emler a Josef Potůček.¹⁶⁵

---

¹⁶³ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 148-150, ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 151.

¹⁶⁵ Státní okresní archiv Pardubice, fond Archiv města Přelouče, Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1913 – 1924, kn. 533, s. 600.

V červnu roku 1914 bylo celé město zasaženo smutnou zprávou o atentátu na následníka trůnu Františka Ferdinanda D'Este a jeho manželku Žofii. Atentát byl spáchán v Sarajevu 28. června roku 1914. Z toho důvodu byla 1. července svolána mimořádná schůze městské rady, kde se přítomní rozhodli, uspořádat smuteční bohoslužby na počest zemřelého páru. Bohoslužby se konaly 3. července za velké účasti obyvatel města.

První světová válka byla smutným mezníkem i v historii Přelouče. V červenci roku 1914 byla vyhlášena částečná mobilizace. Veškeré městské dění se tedy přesunulo do prostoru tamějšího nádraží, odkud muži odjížděli ke svým jednotkám. Soucitní občané začali dobrovolně podávat projíždějícím vojákům nejrůznější občerstvení (pití i jídlo). Vojáků stále přibývalo, a tak byl na popud místního Sokola vyhlášen dne 3. srpna Dobrovolný ochranný sbor dámský, jehož předsedkyní se stala manželka tamějšího lékaře, paní Srbová. Jan, jako starosta obce, ženy pochválil těmito slovy „*Naše šlechetné paní a dívky osvědčují tam každodenně obětovné skutky lásky k bližnímu, za což budiž jim i na tomto místě vysloveno obdivuhodné uznání a vřelý díky.*“¹⁶⁶

4. srpna roku 1914 na zasedání městské rady Jan pronesl důležitý projev, ve kterém dal najevo loajalitu vůči trůnu. Přednosta pobočky pardubického c. k. okresního hejtmanství, pan Zelinka, měl za úkol tento Janův projev tlumočit na vyšších místech.¹⁶⁷

Za celou dobu, kdy Jan působil v Přelouči jako starosta, musel přednést ještě dalších několik projevů. Například 6. prosince 1914, když proběhly ve městě nucené oslavy na počest dobytí Bělehradu, pronesl Jan obsáhlou slavnostní řeč. Vedení města však tuto oslavu spojilo i s 66. výročím panování Františka Josefa I.

Během války narůstala bída, která postihla bohužel i Přelouč. Janovi nastala v jeho úřadu těžká doba. V roce 1915 byla zavedena nezbytná kontrola hospodaření s obilím a mlýnskými výrobky. „*Nejdůležitější potravinu teď mohli zemědělci prodat pouze státu, resp. jeho komisařům za státem určené ceny.*“¹⁶⁸ Začal se sepisovat seznam všech zásob ve městě a okolí. Seznam posloužil k ustanovení týdenní dávky zásob na jednoho občana. Tato spotřeba byla namátkově kontrolována. Každý kousek nevyužívané půdy byl použit k pěstování potravin, aby bylo zásob více.

V květnu roku 1915 se městská rada snažila, aby se nevyvážel chleba a potraviny z města. Radní podali svou žádost u politické expozitury, ale bohužel bez úspěchu. Situace byl již na tolik vážná, že musel být sepsán nový seznam zásob pro nové rozdělení. „*Na*

---

¹⁶⁶ TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče – díl třetí (1848 – 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 158. ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 159.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 166.

základě soupisu byly občanům odebírány zásoby, které překračovaly vyhláškou předepsané množství. “¹⁶⁹ Občané, u kterých byl zjištěn nadbytek zásob, nesměli nakupovat pečivo od pekařů. Dalším opatřením bylo ustanovení dvou bezmasých dnů v týdnu. Jednalo se o středu a pátek. V těchto dnech lidé nesměli vařit ani jíst maso. Toto nařízení bylo kontrolováno.

„ Dne 24. července 1915 byla vydána vyhláška o obilí z nové sklizně. Všechno se zabavuje ve prospěch států kromě potřeby na osev, spotřeby zemědělcovy rodiny a čeledě. Rolníkům bude zaplácena státem určená cena, která bude nižší než tržní. “¹⁷⁰ Tento nově zavedený systém však vůbec nefungoval.

V srpnu 1915 zvolila městská rada aprovizační komisi, která převzala starost o zajištění a rozdělení zásob. Komise se však společně se zastupitelstvem dopustila velké chyby, jež spočívala v tom, že požádali politickou expozituru, aby ustanovila maximální cenu potravin, jejichž cena na přeloučském trhu prudce stoupala. Jednalo se o máslo, vejce a tvaroh. Po ustanovení maximální ceny přestaly selky s tímto zbožím chodit na trh. Situace v obci se nezlepšovala. Na Vánoce téhož roku byl vydán zákaz pečení vánoček. Zlepšení nenastalo ani během roku 1916.

Až v červnu roku 1917 se objevuje prodej masa za různé ceny. „ Obyvatelé byli rozděleny do tří tříd. První platila nejvyšší cenu, která zčásti pokrývala také schodek vzniklý tím, že druhé a třetí třídě se prodávalo se slevami. “¹⁷¹

V polovině roku 1917 začali představitelé města činit patřičné kroky, aby celé město bylo připraveno na příchod míru. „ Aktivitou směřující svým výsledkem do budoucna, byla účast starosty Jana V. Diviše na schůzi zástupců měst a interesentů v Pardubicích, za příčinou domáhání se zavedení rychlovlaků na trati Praha-Brno až Vídeň. “¹⁷² Koncem roku 1917 se znovu, pod vidinou brzkého konce války, objevuje myšlenka přeloučské elektrárny.

V roce 1918 byl Jan na schůzi zvolen členem sboru důvěrníků „ jedné České státoprávní demokracie “ Předsedou byl zvolen Karel Lieger. Mezi členy se objevily i dvě ženy.

2. srpna roku 1918 byl Jan pozván, společně s městskou radou, na schůzi národně socialistické strany, kde měl vystoupit poslanec Václav Klofáč. Jan se této akce ovšem nezúčastnil, neboť nesouhlasil s Klofáčovými názory ani s programem a „ ...deklaroval

---

¹⁶⁹ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 166, ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 167.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 178.

¹⁷² Tamtéž, s. 181.

nadstranickost rady.“¹⁷³ Radě se však jeho chování nelíbilo. Z toho důvodu, na zvláštní schůzi 31. srpna téhož roku vyjádřila rada souhlas s Klofáčem a nabídla mu čestné občanství. Jan se rozhodl, že na svou funkci starosty rezignuje. Rada jeho rezignaci však nepřijala a místo toho mu vyjádřila svou důvěru. Jan tedy svou rezignaci v říjnu odvolal.¹⁷⁴

Radostné chvíle se do města vrátily s koncem války a „*...zprávy o vzniku republiky 28. Října v přeloučských občanech vyvolaly radostné vzrušení.*“¹⁷⁵ Druhý den se konala slavnostní schůze městské rady, kde měl hlavní projev Jan jako starosta obce, po schůzi promluvil i k lidem shromážděným na náměstí.¹⁷⁶ Mluvil společně s radním Vančou „*oba vylíčili dějinný okamžik toho dne a promluvili v historickém vývinu celého národa. Vzpomněli všech mučedníků národa.*“¹⁷⁷

Jan zastával funkci starosty do léta roku 1919, kdy se 10. června konala předposlední schůze zastupitelstva. Jan na této schůzi pronesl řeč, ve které „*.... Vzpomněl svízelných válečných v posledních pěti letech, litoval, že pro úřad svůj jako ředitel cukrovaru nemohl plně zastávat funkci starostenskou.*“¹⁷⁸ Poslední schůze se konala 13. června 1919. Pouhé dva dny poté proběhly v Přelouči volby, ve kterých zvítězila strana sociálně demokratická, a novým starostou se stal František Horáček.¹⁷⁹

---

¹⁷³ TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 186, ISBN: 80-239-3499-6.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 190.

¹⁷⁷ Státní okresní archiv Pardubice, fond Archiv města Přelouče, Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1913 – 1924, kn. 533, s. 706-707.

¹⁷⁸ Státní okresní archiv Pardubice, fond Archiv města Přelouče, Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva 1913 – 1924, kn. 533, s. 739.

¹⁷⁹ T TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče – díl čtvrtý (1918 – 1989)*, vydalo město Přelouč, 2007, s. 15.

VII. DOCHOVANÁ KORESPONDENCE

K Janově osobě se dochovalo velmi dopisů, telegramů, korespondenčních lístků i pohledů, které jsou jak soukromé tak i pracovní povahy. Především se jedná o korespondenci Janovi doručenou, psanou česky i německy. Část korespondence je možné si prohlédnout v Pardubicích ve Východočeském muzeu, v Praze v Archivu Národního technického muzea nebo v přeloučském muzeu. Zpracování celé dochované korespondence by jistě vydalo na samostatnou bakalářskou práci. Z toho důvodu se v této kapitole budu věnovat pouze výběru dopisů, budu tedy pracovat metodou sondy.

7. 1 Soukromá

Do Janovy soukromé korespondence patří samozřejmě dopisy od členů jeho rodiny. Například dopis od Janova tchána a tchýně, svědčící o jejich dobrém vztahu. Jedná se o přání z 15. května 1890, ve kterém je napsáno „ *Milovaný pane Zeti! K dnešním Vaším ctěným jmeninám přijměte od naší celé rodiny nejsrdečnější blahopřání. Ignác a Františka Hloušek.* “¹⁸⁰

15. května roku 1891 poslala neteř Marie Janovy dopis, přání k jmeninám. „ *Milý strýčku! K dnešním Vaším jmenovinám přeji Vám jménem svým a jménem celé naší rodiny, byste se ve zdraví a spokojenosti dočkal ještě mnoho, mnoho takovýchto radostných dnů. Pozdravujeme Vás a Jindřišku všechny srdečně, též Aninku, Jiříčka a malou Elišku líbáme. Zůstávám Váše vděčná net' Marie Divišova.* “¹⁸¹

Tyto dva dopisy dokazují semknutost a výborné rodinné vztahy u Divišových. Podle oslovení *strýčku*, se domnívám, že Marie měla Jana ráda a že nepsala toto přání jen z povinnosti. Evidentně jí záleželo i na jejich sestřenicích, bratranci a tetě Jindřišce, které srdečně pozdravovala.

Dalším příkladem rodinné korespondence je dopis od syna Jiřího, z 10. března 1905. Jiří v něm Jana prosil o podepsání povolení, aby mohl být připuštěn k maturitní zkoušce. Z důvodu, že na povolení mělo být uvedeno i Janovo budoucí povolání, Jiří otce informoval,

---

¹⁸⁰ Archiv Národního technického muzea, fond: Ing. Jan V. Diviš, k. 3, dopis psaný Ignácem a Františkou Hlouškovými z 15. května 1890.

¹⁸¹ Archiv Národního technického muzea, fond: Ing. Jan V. Diviš, k.3, opis psaný neteří Marií Divišovou z 15. Května 1891.

že si rozmyslel studium práv, neboť by se chtěl věnovat medicíně. Současně s tím ho prosil o shovívavost nad jeho rozhodnutím a o podporu.¹⁸²

„ ... Mluvili jsme o tom sice několikrát spolu i s maminkou, ale nesmluvili jsme se nikdy na něčem určitém. Pozoroval jsem, že si přeješ, abych studoval práva, poněvadž poskytuje široké pole ve volbě dalšího praktického zaměstnání, ale já, abych mluvil upřímně, necítím k studiu práva žádné chuti, a doufám, že mi odpustíš, když vyznávám, že bych jen s nechtí studium práva se oddal... “¹⁸³

7. 2 Pracovní

Jak jsem již uvedla, dostával Jan i korespondenci pracovního rázu, která byla mnohem obsáhlejší, než výše zmíněná korespondence soukromá. V celé řadě dopisů je několik, které Jan obdržel z redakce Ottova slovníku naučného. Obsahovaly převážně žádosti redakce, aby své příspěvky Jan zasílal včas, popřípadě i s obrázkovou přílohou. Také ho redaktoři upozorňovali, že některé články musely být z úsporných důvodů zkráceny nebo ho žádali, aby sepsal další hesla do slovníku. Například dopis psaný 31. května 1890 „ *Slovutný pane! Dovolujeme si snažně prositi, abyste nám laskavě do 20. července 1890, ráčil zaslati články: Brysova stupnice, Broumovského difusor, Broumovský Josef, Brydové vuoly za jichž sepsání do 30/ 4 1889 Vašnost' jsme byli požádali. S veškerou úctou Vašnosti oddaná Redakce Ottova slovníku naučného.* “¹⁸⁴ Z tohoto dopisu usuzují, že Jan asi nebyl zcela spolehlivý, pokud šlo o dodržování slíbených termínů.

Snad největší částí dochované korespondence jsou dopisy a pohledy od Janova přítele Jiljího Jahna, člena redakce Časopisu pro chemický průmysl. Tyto dopisy potvrzují, že Jan do tohoto časopisu přispíval, neboť se v nich můžeme dočíst o vděčnosti a potěšení Jiljího Jahna z Janových příspěvků. Z redakce časopisu docházely Janovi i dopisy zaslané Antonínem Bělohoubkem,¹⁸⁵ který ho například informoval o finanční odměně za jeho příspěvky pro jejich časopis, domlouval se s ním na dalších člancích apd.

---

¹⁸² Muzeum Přelouč, T 36, dopis Jiřího Diviše svému otci z 10. března 1905.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Archiv Národního technického muzea, fond Jana V. Diviše, k. 3, dopis z redakce Ottova slovníku naučného ze dne 31. května 1890.

¹⁸⁵ Antonín Bělohoubek byl chemika, zabývající se především kvasnou chemií. Narodil se v Hořicích do rodiny správce knížecího velkostatku. Vystudoval německou reálku a následně Vysokou školu technickou v Praze, kde později sám vyučoval. Později nastoupil do Vídně jako přednosta chemického oddělení na Patentním úřadu. Zemřel v Praze v roce 1910.

Dalšími částmi Janovy pracovní korespondence jsou například dopisy od knihtiskárny a chromolitografie J. L. Bayer v Kolíně nebo od technických ředitelů a zaměstnanců různých cukrovarů.

Dopisy pracovní jsou na rozdíl od těch soukromých hůř čitelné, občas nesrozumitelné, nepřehledné a dlouhé. I když jejich zpracování je obtížnější, jejich obsah je většinou zajímavější, než u dopisů soukromých. Pracovní korespondence nám vypovídá o Janově tvorbě, komunikaci s ostatními cukrovary, s časopisy i spolky.

VIII. DÍLA

8. 1 literární tvorba

Jan Vincenc Diviš Čistecský se věnoval mimo jiné i literární činnosti. Sepsal mnoho spisů a prací, ve kterých shrnul své poznatky, vědomosti a zkušenosti, které za dobu působení v oboru získal. Svou tvorbu věnoval především tématu cukrovarnictví, ale můžeme najít v celé škále jeho děl i práce zaměřené na historii. V neposlední řadě přispíval také do různých časopisů a tiskovin.

O tom, že byl opravdu odborníkem ve svém oboru, svědčil fakt, že „...v době urputných bojů za pravost Rukopisů, byl vyzván Masarykem, aby jako chemik zúčastnil se rozboru písma, svědčícího proti pravosti.“¹⁸⁶ Jan však tuto spolupráci odmítl.

Ve výčtu jeho literární tvorby se tedy budu v první řadě zabývat díly, ve kterých psal Jan o cukrovarnictví. Neboť právě ta byla velmi pokroková a pro cukrovarnický průmysl velice důležitá. Jan svými znalostmi a výzkumy v oboru, přispěl k rozvoji tohoto průmyslu.

Jedna z jeho prvních prací *Rukověť rozborů cukrovarnických s podtitulem k potřebě p. p. továrníků, technických úředníků, lučebním a posluchačů chemie*¹⁸⁷ vyšla roku 1871. Jan ji věnoval Jiljímu Jahnovi, který byl jeho ředitelem na vyšší reálce v Pardubicích v době, kdy na ní Jan ještě studoval. Jedná se o práci zaměřenou na provoz cukrovaru obecně. Popisuje zde práci chemika a průběhy kampaní. Také se zde ve speciální části zabývá rozbořem surovin (vápenec, kyselina solná, voda, soda, spodium, palivo, cukrovka) a zplodin (například polarizace světla, zkoušení cukroměru, polarimetr, polarizování surového cukru, alkalita a další). Celý spis je doplněn řadou tabulek, které mají sloužit jako pomůcka pro lepší pochopení daného tématu.¹⁸⁸

Roku 1874 vydal Jan *Pokroky průmyslové a národohospodářské*.¹⁸⁹ Nedlouho poté, roku 1875, vyšlo německy psané dílo *Die Wiederbelebung der Knochen kohle mit Rücksicht auf di Methode* “Pfleger – Diviš.”¹⁹⁰

---

¹⁸⁶ Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín, II/34, dopis psaný MUDr. Jiřím Divišem neznámé adresátce z 25. května 1940.

¹⁸⁷ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Rukověť rozborů cukrovarnických, k potřebě p. p. továrníků, technických úředníků, lučebním a posluchačů chemie*. Nakladatel kněhupectví: I. L. Kober, Praha, 1872. bez ISBN.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Městské muzeum Přelouč, Význačné osobnosti Přelouče a okolí, č. 16, Jan Vincenc Diviš.

¹⁹⁰ DIVIŠ, Jan Vincenc - *Die Wiederbelebung der Knochen kohle mit Rücksicht auf di Methode* “Pfleger – Diviš.” Kolín-Praha, 1883. bez ISBN.

V roce 1879 sepsal Jan spis *Předběžná zpráva o rychlé a přibližně spolehlivé metodě zkoušení řepy*.¹⁹¹

Kniha, vydaná roku 1880 s názvem *Cukrovarnictví pro Kroniku práce. Díl VI.*¹⁹², se zabývá v jedné části druhy a vlastnostmi cukru, dějinami cukru, rostlinami, které jsou cukroplodné (cukrovník), pěstováním cukrové řepy a buráků, řepovním cukrovarnictvím a tematicky zaměřenou odbornou literaturou. V další části se rozebírá získávání šťávy z řepy, praní, lisování a mlýnkování řepy, cezení šťávy a různé složité procesy, které jsou nezbytné pro výrobu.¹⁹³

Z let 1883-1884 pochází německy psaná práce *Elekrischer Zalappart. Sys-tem Diviš*.¹⁹⁴ O pět let později (1888) vydal spis *O českém cukrovarnictví*.¹⁹⁵

Příspěvky k dějinám průmyslu cukrovarnického v Čechách. Spolek cukrovarníků východních Čech,¹⁹⁶ byly vydané roku 1894. Kniha je rozdělena na dvě části, ve kterých se čtenář dozví informace o Spolku cukrovarníků, například důvody založení spolku a jeho činnosti. Třetí část se zabývá statistikou spolku, kterou zpracoval K. C. Neumann, jednatel výše uvedené organizace. Zde si můžeme prohlédnout například přehled schůzí Valné hromady a jejich jednání, seznam členů v letech 1869- 1893 nebo přehled příjmů a vydání.¹⁹⁷

Roku 1897 vyšlo Janovo dílo nazvané *Sacharimetrie na základě fyzikálním a chemickým*.¹⁹⁸

O několik let později (1903) se ve své práci věnoval problematice odpadních vod a bezpečnosti práce. Dílo bylo nazvané *I. Čištění odpadních vod. II. Ochrana proti úrazům a nebezpečím*¹⁹⁹. Jak již název napovídá, kniha má dvě části. V první části se můžeme dočíst o předpisech ohledně veřejných vod, v jaké míře znečišťují továrny vody, o množství odpadních vod a také o tom jaké jsou způsoby čištění vody. Druhá část popisuje pravidla bezpečnosti v továrnách a na pracovištích, jako jsou osvětlení a opatření proti požárům,

---

¹⁹¹ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Předběžná zpráva o rychlé a přibližně spolehlivé metodě zkoušení řepy*. Nákladem spolku, knihtiskárna J. Otto, Praha, 1880. bez ISBN.

¹⁹² DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnictví pro „kroniku práce“ – díl šestý*, Nakladatel kněhupectví: I. L. Kober, Praha, 1880. bez ISBN.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Knihovna Východočeského muzea Pardubice, J. V. Diviš - *Elekrischer Zalappart. Sys-tem Diviš*, sig. Sl. 1739.

¹⁹⁵ Muzeum Přelouč, Význačné osobnosti Přelouče a okolí, č. 16, Jan Vincenc Diviš.

¹⁹⁶ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Příspěvky k dějinám průmyslu cukrovarnického v Čechách. Spolek cukrovarníků východních Čech*. Nákladem spolku cukrovarníků východních Čech, tiskem společné knihtiskárny v Pardubicích, Pardubice, 1894. bez ISBN

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Muzeum Přelouč, Význačné osobnosti Přelouče a okolí, č. 16, Jan Vincenc Diviš.

¹⁹⁹ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnická knihovna 3 a 4 – I. Čištění odpadních vod, II. ochrana proti nebezpečím*. Politika – závod tiskařský a vydavatelský, Praha, 1903. bez ISBN

obsluha strojů, parních kotlů a zdvihadel, ochrana při práci na centrifugách a samozřejmě také hygienická opatření.²⁰⁰

Dalším důležitým dílem se stal spis *Významnější data z dějin cukrovarnictví*. Pojednává o historii cukru a cukrovarnictví. Jan zde popisuje různá sladidla, jejich výrobu a využití v různých dobách. Například za období vlády Alexandra Velikého, v Egyptě, během křížáckých válek, v období objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem. Nechybí zde zmínka o situaci v Českých zemích a ani o období, kdy Napoleon I. vyhlásil kontinentální blokádu. Vše je zaznamenáno do konce 19. století. Dále se zde Jan věnuje pravidlům pro obchod s řepovým cukrem a melasou.

Další obsáhlou a důležitou součástí Janovy tvorby jsou i jeho díla historická, která byla také důležitá. Především zde musím zmínit dva následující spisy.

V roce 1908 vyšly *Studie rodopisné z města Pardubic*,²⁰¹ které doplnil Janův již zmíněný bratr, Václav Diviš. Sám Jan v úvodu díla píše „*Obsahem této brožury jest moje přednáška o rodopisných pramenech pardubických, proslavená za oslavy čtvrtstoletého trvání spolku musejního.*“²⁰²

Ve stejném roce bylo vydané i další dílo *O starých památkách uměleckých a historických děkanského chrámu sv. Bartoloměje v Pardubicích*.²⁰³ Jan tento spis vytvořil na přání výboru Jednoty děkanského chrámu, který ho pověřil, aby sepsal významné památky chrámu sv. Bartoloměje. Čtenář se zde tedy může dozvědět například o portálu s votivní deskou z 1519, který je na severní straně chrámu, o pamětní desce z roku 1539 na čelní kruchtě pod varhanami nebo o náhrobku svatého Vojtěcha z Pernštejna z roku 1534. Celý soupis památek je doprovázen četnými fotografiemi, které pořídil Josef Chmelík, místní učitel chlapecké školy, společně s Aloisem Michalcem, místním fotografem, a Josefem Pírkou, dvorním fotografem v Pardubicích.²⁰⁴

Jan napsal ještě několik německých děl, ve kterých se věnoval například pardubickému archivu nebo genealogickým studiím z Pardubic.

---

²⁰⁰ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnická knihovna 3 a 4 – I. Čištění odpadních vod, II. ochrana proti nebezpečím*. Politika – závod tiskařský a vydavatelský, Praha, 1903. bez ISBN

²⁰¹ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Studie rodopisné z města Pardubic*. Nákladem muzejního spolku v Pardubicích, knihtiskárna F. Hoblíka, Pardubice, 1908. bez ISBN.

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ DIVIŠ, Jan Vincenc. *O starých památkách uměleckých a historických děkanského chrámu sv. Bartoloměje v Pardubicích*. Nákladem jednoty pro rozšíření děkanského chrámu Páně, Pardubice, 1908. bez ISBN.

²⁰⁴ Tamtéž.

Podstatnou součástí jeho tvorby jsou Janovy překlady. Málo kdo dnes ví, že překládal známé knihy od Julese Verna. Přeložil *Dobrodružství tří Angličanů a tří Rusů v Jižní Africe* a také jedno z Verneových nejznámějších děl *Cesta do středu země*.²⁰⁵

Tímto však výčet jeho literární práce nekončí. Jan také přispíval do cukrovarnického časopisu, do *Osvěty* a dalších odborných časopisů. Spolupracoval na tvorbě *Ottova slovníku naučného*. Jeho příspěvky zde poznáme podle označení DČ (zřejmě zkrácenina Diviš Čistecký), které se nachází vždy na konci článku. Jan přispěl pojmy, jako jsou například *cukr: druhy, dějiny, výroba, Cukrany, Cukrovarství*²⁰⁶ nebo *Diviš Čistecký*²⁰⁷ a mnoha dalšími.

Posledním Janovým dílem byla zřejmě kniha *Vzpomínky cukrovarníka 1866-1874*. Jeho syn Jiří uvádí, že po odchodu z cukrovaru a z funkce starosty se Jan stáhl do soukromí. „*Unaven po vyčerpávající neoddává se však nečinnosti, pracuje ještě na svých Pamětech cukrovarníka, ale započatého díla již nedokončí.*“²⁰⁸ V této práci Jan popisuje svá studentská léta na Vysoké škole technické v Praze.

Zajímavostí je, že v době, kdy studoval na vysoké škole, skládal básně. Sbíрка těchto básní byla vydána roku 1931, tedy až po Janově smrti. O vydání sbírky *Básně z roku 1866-1867*²⁰⁹ se zasloužil jeho bratr Václav Diviš, který v ní napsal „*Z pozůstalých rukopisů svého bratra Jana Diviše vybral jsem některé jeho počáteční, dosud neuveřejněné, literární pokusy ve verších z let 1866-1867 a považuji za svou povinnost ochrániti je před možným zánikem vydáním tohoto tisku.*“²¹⁰

---

²⁰⁵ Státní okresní archiv Pardubice, Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy z roku 1923, ročník VI., č. 47, s. 5. Viz také Státní okresní archiv Pardubice, Východočeský republikán, 21. 12. 1923, ročník V, číslo 51. Dále viz Státní okresní archiv Pardubice, Východočeský kraj, 14. 8. 1943, ročník XXIV., číslo 33, s. 5.

²⁰⁶ Heslo: *cukr - dějiny* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl šestý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 761, bez ISBN.

²⁰⁷ Heslo: *Diviš Čistecký* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 669 - 670, bez ISBN. Viz také Státní okresní archiv Pardubice, Východočeský republikán, 21. 12. 1923, ročník V, číslo 51.

²⁰⁸ Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín, II/34, dopis psaný MUDr. Jiřím Divišem neznámé adresátce z 25. května 1940.

²⁰⁹ DIVIŠ, Jan Vincenc. *Básně z roku 1866 – 1867*. Z pozůstalých rukopisů vybral bratr-Václav Diviš knihtiskárna J. Otto a Růžička v Pardubicích, Pardubice, 1931. bez ISBN.

²¹⁰ Tamtéž.

8. 2 Vynálezy

V roce 1879 se mu podařilo vynalézt samočinné elektrické difusní počítadlo, které „ ... zaznamenává počet naplnění a vyprázdnění dif. Kotlů “²¹¹ Tento přístroj se rychle rozšířil v Čechách i v zahraničí. V Rakousku se dokonce využíval jako základ pro vyměřování daně z cukru.²¹²

Dalším Divišovým vynálezem byl Bareoscop, přístroj „ ...při kterém změny tlaku hydrostatického, vznikající rozdílnou hustotou zkoušených kapalin, převáděny bývají na kruhovou stupnici buďto ústrojím aneroidu nebo, ve formě zlepšené, pomocí pružného péra spirálového. Ponoříme-li trubici nahoře citlivým aneroidem uzavřenou do tekutiny, rovná se napětí vzduchu uvnitř trubice uzavřeného hydrostatickému sloupci kapaliny zkoušené, množenému měrnou vahou této kapaliny. Měření tohoto napětí děje se zpomenutým ústrojím citlivého aneroidu anebo pružnou točinkou a může býti vyjádřeno stupni empirické škály kruhové, opatřené rafí. “²¹³ Nápad na tento přístroj dostal Jan během pokusů o barometrické určování hustoty.²¹⁴

---

²¹¹ Archiv Národního technického muzea, DOLENSKÝ, Jaroslav. – ŘÍHA, Oldřich. Prozatimní inventární soupis fondu: Ing. Jan Vincenc Diviš, nestr.

²¹² Státní okresní archiv Pardubice, Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy z roku 1923, ročník VI., č. 47, s. 5. Viz také Heslo: Diviš Čistický (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 669 - 670, bez ISBN.

²¹³ Heslo: *Bareoscop* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl třetí, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1890. s. 314, bez ISBN.

²¹⁴ Tamtéž.

IX. DIVIŠOVA VILA

Tato vila je jednou z nejhezčích a nejpozoruhodnějších staveb, které zdobí město Přelouč. Nachází se v Nádražní ulici čp. 192. Jan si ji nechal postavit v roce 1907. Jejím stavitelem byl Ing.Dr.h.c. Rudolf Kříženecký.²¹⁵ Byl to známý a uznávaný architekt, který současně s touto vilou navrhl v Přelouči i budovu Občanské záložny a kostel svatého Jakuba. Podle plánu architekta byla vila vystavěna ve stylu „...barokizujícího letohrádku, jehož parkovitě komponovaná zahrada byla vůči komunikaci vymezena plotem na vysoké kamenné podezdívce, stejně jako tomu již bylo u vil sousedních.“²¹⁶

Vila po architektonické stránce připomíná jednu z nejpůvabnějších staveb pražského baroka, letohrádek hraběte Jana Václava Michny (později přejmenován na letohrádek Amerika).

Rudolf Kříženecký projektoval v letech 1900-1901 dva novobarokní pavilony naproti tomuto letohrádku. Zřejmě se jimi pro stavbu Divišovy vily nechal inspirovat.²¹⁷

Janova rodina vilu vlastnila několik desítek let. V roce 1927 bylo přislíbeno domovské právo dceři Jana Vincence, Alžbětě Krugerové. (V zápisu ze schůze zastupitelstva z roku 1927 je uvedeno, že toho domovní právo bylo přislíbeno El. Krugerové. Podle data narození, které je v zápise uvedeno, můžeme s jistotou říci, že se jedná právě o Alžbětu. Zřejmě bylo její jméno, pod vlivem jejího sňatku s Němcem Krugerem a odchodu do zahraničí, poněkud změněno na Elizabeth.)²¹⁸

Dne 24. května roku 1948 bylo na schůzi rady Národního výboru usneseno „... pozvati majitele Divišovy vily v Přelouči k jednání na místní národní výbor za účelem propůjčení místností této vily pro městské muzeum.“²¹⁹ V kronice města Přelouče je uvedeno, že v roce 1959 „Pro stále umístění muzea koupena byla obecním národním výborem Divišova vila za 63 000 Kčs.“²²⁰ Od 70. let až do roku 1992 se tedy proměnil pohodlný domov bývalého starosty na městské muzeum.²²¹

---

²¹⁵ Městské Muzeum Přelouč, HOLLMANN, František. Bude bývalému Polabskému muzeu v Přelouči již definitivně zvonit hrana? *Zprávy klubu přátel Pardubicka*, 2006, roč. 12, č. 7-8.

²¹⁶ TETŘEV, Jan – VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče – díl třetí (1848 – 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, s. 240.

²¹⁷ Městské Muzeum Přelouč, HOLLMANN, František. Bude bývalému Polabskému muzeu v Přelouči již definitivně zvonit hrana? *Zprávy klubu přátel Pardubicka*, 2006, roč. 12, č. 7-8

²¹⁸ Státní okresní archiv Pardubice. Archiv města Přelouče. Zápisy o schůzích zastupitelstva od 15. 5. 1925 do 31.12 1927, kn 53, s. 58.

²¹⁹ Státní okresní archiv Pardubice, MěNV Přelouč (1945-1958), Zápisy rady MNV 1945-1948, kn.1, s. 515.

²²⁰ Státní okresní archiv Pardubice, MěNV Přelouč, Kronika 1958 – 1959, kn. 1, s. 97.

²²¹ Rozhovor s Lubomírem Novotným, vedoucím stavebního a vodoprávního odboru v Přelouči, září 2009, písemný záznam autorky

Od roku 1992 byla vila pronajímána za symbolickou částku Českobratrské církvi evangelické, která zde zřídila vícegenerační domov. Kolem roku 2004 se začaly objevovat značné problémy se statikou domu, postupně se propadávaly stropy a zvětšovaly se trhliny, které musely být podepřeny dřevěnými trámy. Protože město, jako majitel vily, nemělo peníze na opravu, musel se vícegenerační domov vystěhovat.²²²

Z toho důvodu dříve krásná vila chátrala dál a město nevědělo, jak s ní naložit. Roku 2005 se objevila naděje na její záchranu. Začalo se jednat o odkoupení vily Českobratrskou církví evangelickou. Bohužel jednání byla neúspěšná, a proto se prodej neuskutečnil. V loňském roce, tedy roku 2010, byl tento již nevyužívaný objekt prodán místní firmě ELMET, spol. s r. o. Tato firma v současné době vilu opravuje a po rekonstrukci by jí měla sloužit jako administrativní budova.²²³

---

²²² Rozhovor s Lubomírem Novotným, vedoucím stavebního a vodoprávního odboru v Přelouči, září 2009, písemný záznam autorky.

²²³ Tamtéž.

X. OSOBNOST JANA V. DIVIŠE

Jaký asi Jan byl? Jak se choval? To jsou bohužel otázky, na které dnes již nikdo s určitostí nemůže odpovědět. Lidé, kteří by mohli o Janovi vyprávět, na základě svých vzpomínek a zážitků, dnes bohužel již nežijí. Z toho důvodů je jedinou možností, jak sestavit povahu, významného cukrovarníka, posbírat z dochovaných pramenů střípky jeho osobnosti a snažit se je dát dohromady.

Syn Jiří o Janovi napsal, že byl tolerantním člověkem, který nedělal v lidech rozdíly podle jejich národnosti ani podle víry. Měl dobré srdce, uměl ocenit vlastnosti druhých lidí a také dokázal respektovat i jiné názory, než vlastní. Neměl rád násilí, hrubost, aroganci a povýšenost.²²⁴

Součet jeho přátel ze spolků, ze školy, z řad profesorů, z cukrovarů ... je tak velký, že vypovídá o tom, že Jan musel být velice společenským člověkem, kterému na přátelích záleželo.

Podle zmínky uvedené v kapitole věnované jeho životu se Jan setkal s Joachimem Barrantem. Můžeme tedy usoudit, že neznámým lidem zřejmě připadal sympatický, důvěryhodný a milý, jinak by ho Barrante nepřijal za svého asistenta, jak se lidově říká „padl mu do oka“. Dokázal také vystudovat, celkem bez problémů, vysokou školu, z čehož vyplývá, že byl chytrý a zřejmě i cílevědomý, dokázal dosáhnout svého cíle. Všechna jeho literární díla i vynálezy vypovídají o Janově preciznosti, pečlivosti a hlavně trpělivosti, neboť bez těchto vlastností by se v profesní či literární činnosti tak dobře neuplatnil. Jeho 40 letá práce ve funkci ředitele cukrovaru a post starosty obce ukazují na to, že Jan uměl být vůdčím typem s organizačními schopnostmi, dokázal vést a přesvědčit lidi.

Každý člověk má své chyby, jsem přesvědčená, že i na Janovi by se některé našly, ale špatné vlastnosti nejsou z pramenů zřetelné. Podle mého názoru byl Jan Diviš ctihodný, příkladný člověk a město Přelouč na něho může být právem hrdé.

---

²²⁴ Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín, II/34, dopis psaný MUDr. Jiřím Divišem neznámé adresátce z 25. května 1940

XI. ZÁVĚR

Ve své práci jsem si kladla za cíl především ukázat význam Jana Vincence Diviše ČistECKého ze Šerlinku, neboť pro mnoho lidí v dnešní době je jeho jméno naprosto neznámé. Výsledkem mého výzkumu a bádání je tedy jeho ucelený životopis, zpracovaný na základě archivních pramenů a dostupné literatury.

Na začátku své práce jsem se zabývala původem rodu Divišů ČistECKých ze Šerlinku, rodinným erbem a také renobilitační aférou do které byl i tento rod zapojen. Chtěla jsem zde poukázat, jak snadno se dalo, za nemalou částku peněz, získat obnovení šlechtického titulu a jak tyto podvodné machinace probíhaly.

Zpracování kapitoly, ve které jsem se věnovala životu Jana Vincence, bylo pro mě velmi zajímavé, a to díky knize *Vzpomínky cukrovarníka 1866-1874*.²²⁵ Toto Janovo dílo mi pomohlo nahlédnout do doby, kdy studoval na pražské Vysoké škole technické, kde se seznámil s Antonínem Fričem a s Joachimem Barrandem.

V kapitole věnované Janově rodině, jsem představila nejdůležitější blízké lidi v jeho životě. Především jsem se zabývala osobou jeho syna MUDr. Jiřiho Diviše. Byl průkopníkem v oboru hrudní chirurgie a jako první v Československu provedl vědeckou transfuzi krve.

Další část mé práce jsem zaměřila na období, kdy Jan pobýval v Přelouči. Jako odborník v oboru cukrovarnictví přijal funkci ředitele místního cukrovaru, kterou vykonával po dobu čtyřiceti let. V roce 1907 byl zvolen jako náměstek starosty Aloise Nerada a roku 1914 byl dokonce sám zvolen starostou. Svou funkci zastával během první světové války, což pro něho nebylo jednoduché, neboť ve městě byla velká bída a neklid.

Jedním z významných pramenů pro mou práci byla dochovaná korespondence. Na jejím základě jsem se snažila zhodnotit význam dopisů a pohlednic, které Jan ve svém životě dostával. Například jsem při svém výzkumu objevila část korespondence od Jiljího Jahna (redakce časopisu pro chemický průmysl), která je důkazem, že Jan do tohoto časopisu skutečně přispíval. Dále od redakce Ottova slovníku naučného, ředitelů a pracovníků ostatních cukrovarů a samozřejmě také dopisy od členů rodiny.

V kapitole věnované Janovým dílům, se zabývám jeho literární tvorbou a vynálezům. Za celý svůj život napsal totiž velmi mnoho prací, které byly zaměřeny na cukrovarnický a chemický průmysl a na historii.

---

²²⁵ DIVIŠ ČISTECKÝ, Jan Vincenc. *Vzpomínky cukrovarníky 1866 – 1874*, Průmyslová tiskárna v Praze, 1923, bez ISBN.

Ve své práci jsem nemohla opomenout i dodnes stojící skvost, který je památkou na Janovo působení v Přelouči. Jedná se o jeho nádhernou vilu, které jsem věnovala celou kapitolu s názvem „ Divišova vila“. Byla postavena již roku 1907, architektem Rudolfem Kříženeckým, podle vzoru novobarokních letohrádků. V současné době se vila opravuje a po rekonstrukci bude sloužit jako administrativní budova firmy ELMET, spol. s r. o.

V úplném závěru jsem se snažila, na základě svého bádání sestavit profil Janovi osobnosti. Podle mého názoru to byl člověk nejen velmi inteligentní, ale také svědomitý, spolehlivý, sympatický a uvědomělý, neboť bez těchto povahových vlastností, by těžko dosáhl tolika uznání a úspěchů.

X II. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní prameny

Státní okresní archiv Pardubice

Fond: Archiv města Přelouče

Fond: Městský národní výbor Přelouč

Fond: Občanská beseda Přelouč

Noviny: Východ – list Československé demokracie pro Východní Čechy

Východočeský republikán

Východočeský kraj

Státní oblastní archiv Zámorsk

Fond: Porolničený cukrovar a. s. Přelouč

Matriky: Matrika města Přelouče 1870- 1888

Matrika města Přelouče 1888- 1909

Matrika - Pardubice Město 1841- 1853

Archiv Národního technického muzea

Fond: Ing. Jan Vincenc Diviš

Východočeské muzeum Pardubice

sb. Slavín – Jan Vincenc Diviš Čistecký ze Šerlinku

Městské muzeum Přelouč

Archivní prameny vztahující se k osobě Jana Vincence Diviše Čisteckého ze Šerlinku

Literatura

TETŘEV, Jan - VINCENCIOVÁ, Hana. *Dějiny města Přelouče, díl třetí (1848 - 1918)*, vydalo město Přelouč, 2004, ISBN: 80-239-3499-6

LEDER, Josef. *Dějiny města Přelouče nad Labem*, knihtiskárna Otakara Ludvíka, Přelouč, 1926, bez ISBN.

ŽUPANIČ, Jan. *Nová šlechta rakouského císařství*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Agentura Pankrác, s. r. o., 2006., ISBN 80-86781-08-9.

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Rukověť rozborů cukrovarnických, k potřebě p. p. továrníků, technických úředníků, lučebním a posluchačů chemie*. Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober, Praha, 1872. bez ISBN.

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Předběžná zpráva o rychlé a přibližně spolehlivé metodě zkoušení řepy*. Nákladem spolku, knihtiskárna J. Otto, Praha, 1880. bez ISBN.

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnictví pro „ kroniku práce “ – díl šestý*, Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober, Praha, 1880. bez ISBN.

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Příspěvky k dějinám průmyslu cukrovarnického v Čechách. Spolek cukrovarníků východních Čech*. Nákladem spolku cukrovarníků východních Čech, tiskem společné knihtiskárny v Pardubicích, Pardubice, 1894. bez ISBN

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Cukrovarnická knihovna 3 a 4 – I. Čištění odpadních vod, II. ochrana proti nebezpečím*. Politika – závod tiskařský a vydavatelský, Praha, 1903. bez ISBN

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Studie rodopisné z města Pardubic*. Nákladem muzejního spolku v Pardubicích, knihtiskárna F. Hoblíka, Pardubice, 1908. bez ISBN.

DIVIŠ, Jan Vincenc. *O starých památkách uměleckých a historických děkanského chrámu sv. Bartoloměje v Pardubicích*. Nákladem jednoty pro rozšíření děkanského chrámu Páně, Pardubice, 1908. bez ISBN.

DIVIŠ, Jan Vincenc. *Básně z roku 1866 – 1867*. Z pozůstalých rukopisů vybral bratr-Václav Diviš knihtiskárna J. Otto a Růžička v Pardubicích, Pardubice, 1931. bez ISBN.

RAMEŠ, Václav. *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Nakladatelství Libri, Praha, 2005. s. 98, ISBN 80-7277-175-2.

Heslo: *Bareoscop* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl třetí, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1890. s. 314, bez ISBN.

Heslo: *cukr – dějiny* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 763, bez ISBN.

Heslo: *cukrovarství* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 149, bez ISBN.

Heslo: *Diviš Čistecký* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 669 - 670, bez ISBN.

Elektronické zdroje

BUBEN, Milan. Es02.pdf [online]. Květen 1969 [cit. 2011-02-05]. Vladykové erbu Poříčí Divišové Čisteckí ze Šerlinku. URL: < [http:// www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf](http://www.historie.hranet.cz/heraldika/hr/eso02.pdf)>.

Vláda.cz [online]. 5. 3. 2007 [cit. 2011-03-20]. Navštivte Strakovu akademii – sídlo vlády ČR a Úřadu vlády ČR. URL: < <http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/strakova-akademie/navstivte-strakovu-akademii-21411/>>

Novinové zdroje

DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar I. In *Přeloučský rošt*, duben 2010.

DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar II. In *Přeloučský rošt*, květen 2010.

DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar V. In *Přeloučský rošt*, říjen 2010.

DANIHELKOVÁ, Marcela. Zaniklá technická památka – přeloučský cukrovar VII. In *Přeloučský rošt*, březen 2011.

X III. PŘÍLOHY

Obrázek č. 1 – původní erb rodu Divišů Čisteckých ze Šerlinku

Obrázek č. 2 – změněný erb rodu Divišů Čisteckých ze Šerlinku

Obrázek č. 3 – fotografie Jana Vincence Diviše Čistického ze Šerlinku

Obrázek č. 4 – fotografie MUDr. Jiřího Diviše

Obrázek č. 5 – oznámení Jiřího Diviše o získání doktorského titulu

MUC. JIŘÍ DIVIŠ RODEM Z PŘELOUČE V ČECHÁCH
KLADE SOBĚ ZA ČEST OZNÁMITI, ŽE BUDE VE ČTVRTEK
DNE 1. ČERVNA 1911 O PŮL 12. HOD. DOPolední VE VELKÉ
AULE STAROSLAVNÉHO UČENÍ KARLO-FERDINANDOVA NA
DOKTORA VEŠKERÉHO LÉKAŘSTVÍ
VEŘEJNĚ POVÝŠEN.

CUKROVAR PŘELOUČ

Obrázek č. 6

Obrázek č. 7 – fotografie dvora cukrovaru

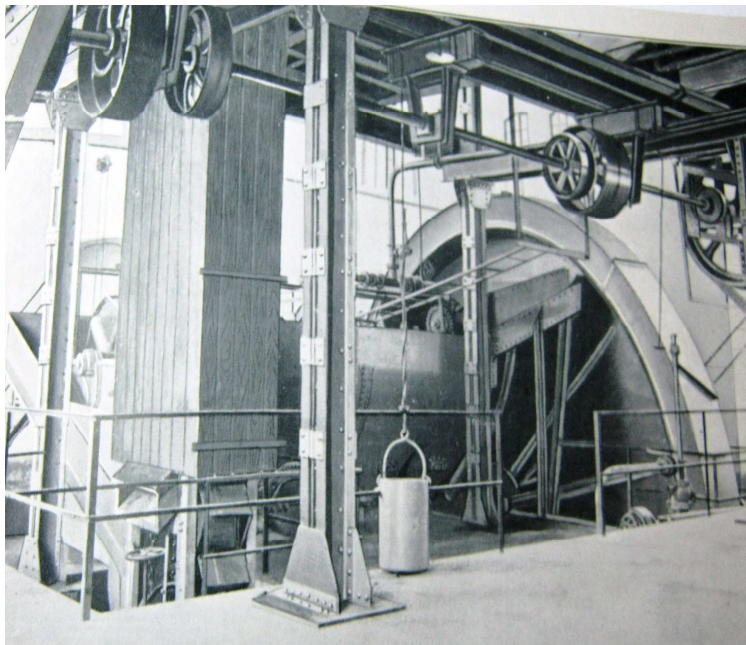
Obrázek č. 8 – fotografie dvora cukrovaru

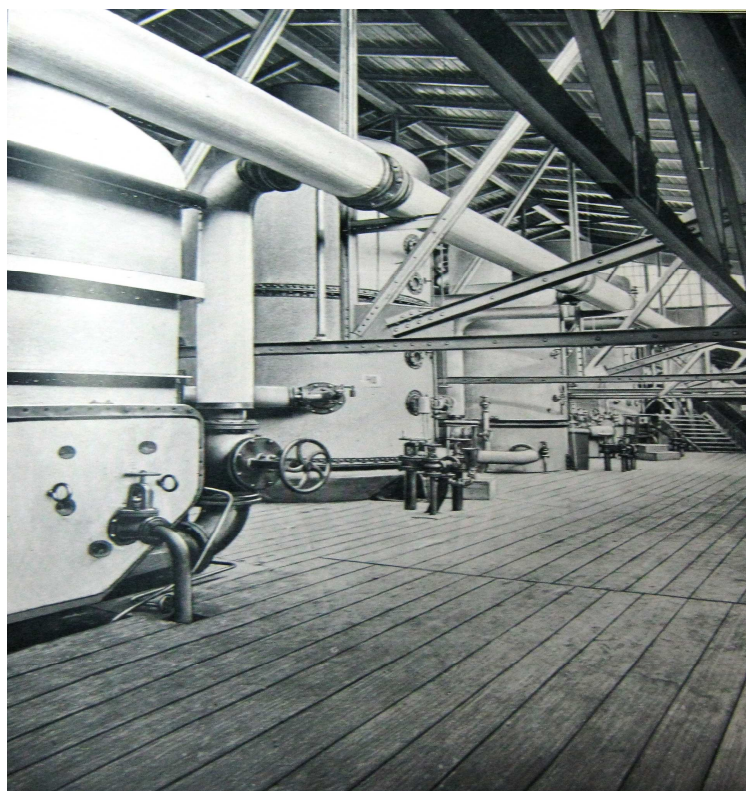

VNITŘNÍ PROSTORY CUKROVARU

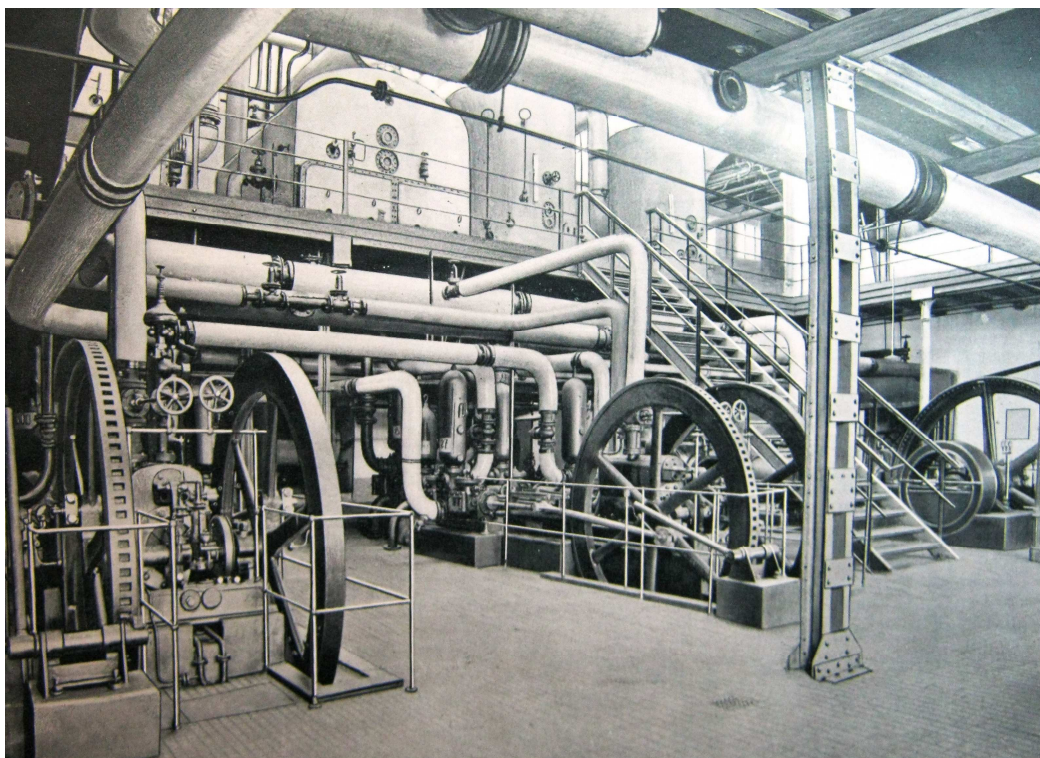
Obrázek č. 9 - Řepník

Obrázek č. 10 – vakuová stanice

Obrázek č. 11 - strojovna

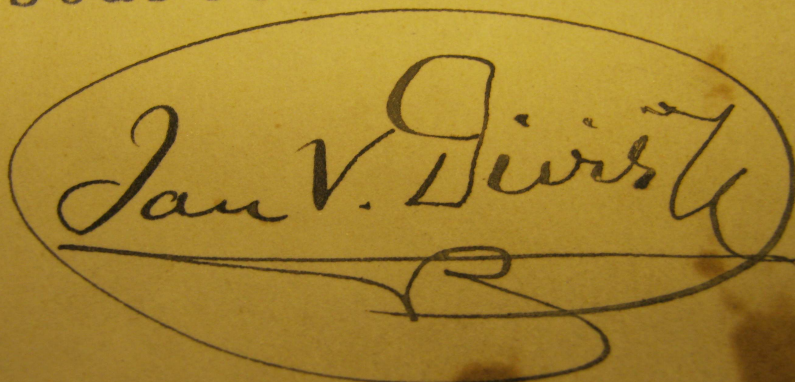

Obrázek č. 12 - laboratoř

Obrázek č. 13 – podpis starosty Jana V. Diviše

Za starostu:

The image shows a handwritten signature in cursive script, enclosed within a hand-drawn oval. The signature reads "Jan V. Diviš". Below the oval, there is a horizontal line with a decorative flourish underneath it. The text "Za starostu:" is printed in a simple, sans-serif font above the signature.

Obrázek č. 14 – pohled z Prahy od Jiljího Jahna

Obrázek č. 15 – pohled z Prahy od Jiljího Jahna

Obrázek č. 16 – dopis z redakce Ottova slovníku naučného (12. listopadu 1889)

Redakce Ottova Slovníku Naučného.
v Praze, 12. listop. 1889

Vážený pane!

V listě svém do 11 listop. pomenováváte, že jste nám mimo článků Bauméovy stupně poslal také: basis rakouská, modeje cukru, Bakere difuzní, Plaise-ova pec, Böglouy centrifugy, Belgické topení vápny, s čemž dodáváte, že články tyto musí me vštíti někde naloženy?

Dovolují si oznámiti, že všechny tyto články máme po ruce a neděláme si z nich nic, jak by se zdáti mohlo a Vaší zprávy.

Poroučej se Vaší laskavé příjmi znamenám se

oddaný čtenel

P. J. pan
Jan V. Diviš
ředitel cukrovaru
v
Přelouči.

Josef. F. Košanec

Obrázek č. 17 – dopis od syna Jiřího (přední strana)

Opiš dopisem.

Praga dne 10th 1905.

Obrahy' latinku!

Vřiblíže se konané čas, kdy musíme odezdati ža-
slosti za připuštěn' k maturitní zkoušce a povinnosť
musí býti žádost storgena také otcem žákovým, prosím
Te, abys byl tak laskav a na žádost, kterou také bylo plny
obdivu, ve potuzem' připsal. Povinnosť moji býti vsícky
žádosti, co se týče formáln' stránky stejne, připsuji
zároveň zvěni toho potuzem', jiz' připsá laskově na to
místo, které jsem v žádosti na prove straně uvidka křez.
děčkom oznacil.
Zvěni' jest toto:

Storguji, že si přeji, aby se škola podlepaný' oym
mij' postribil' zkoušce maturitní na jmenovaném místě.
— (Podpis).

Zároveň se žada', aby na žádosti uvedeno bylo budoucí
povolání žákov. —

Mluvíli jsme o tom více několikrát spolu s
maminkou, ale nemluvíli jsme se nikdy na určitém
určitěm. Rozhodl jsem, že si přeji, abych studoval
práva, povinnosť poskytni' široké pole ve volbě dalšího
praktického zaměstnání, ale já, abych mluvil upřímně,
nemám k studiu práva žádné' skuti, a ploufám,
že mi odpustíš, když' vyprávám, že bych jsem s' nechtěl
studium práva se oddal. Na čar' obažky, co se mi stý-
líbí, plával jsem až do poslední chvíle odpovídi' vyky bare',

Obrázek č. 18 – dopis od syna Jiřího (zadní strana)

porok to ne' proto, že bych, vůbec k nějakému skutku
nejvil, vybij' proto, že jsem nic měl již' jistý
stav na mysli, že jsem mák, nebyl' slovně uráité
a první posthodlám, máin-li' se mu obnovati, či-li' nie,
abych' ulvil krátke, jedná' se tu o medicínu. Víte
zajisté, že jsem již' na obranu' škole jvil k medicíně
skut' a zajímal se o ni, a žaliba ta mine během
gymnaziálního studia neopustila, třebaže jsem to
nedával' vždycky na jivo. Jedná' se tu jisté o vaše
svolení. Proto že prosíme, drahý kábruku, abyste se
s maminkou o tom uradili, uzna'vate-li' za vhodné,
abych' medicínu studoval' s' mne' karkové, zároveň se
zášlosti postarženou, oznámili. Já' jsem slovně na
zášlosti místo pro budoucí' stav nevyplnil, a přimím
toto dostatečně po vašem vyjádření. Nezáleží' nic
na tom, co se na zášlosti uvede, to může být' třeba
i plethrate jisté změneno, ale já' myslím, má-li' tam
ně' něco být', at' ta má' tedy nějaký' smysl.
Svolíte-li', abych' medicínu studoval, budu' vám
velice povděčen, ne-li', pak postrobím se oshotue
tomu, co mi sami uráíte. — Proim' jisté, aby mi
byla zášlost pokud možno brzy vráena, poněvadž
ji musím' předložít' jisté předškolní' skademě.
Upřímné' srdečné pozdravení' a lábám, Vaš' vlašný' syn

Jiří!

Obrázek č. 19 – fotografie Divišovy vily

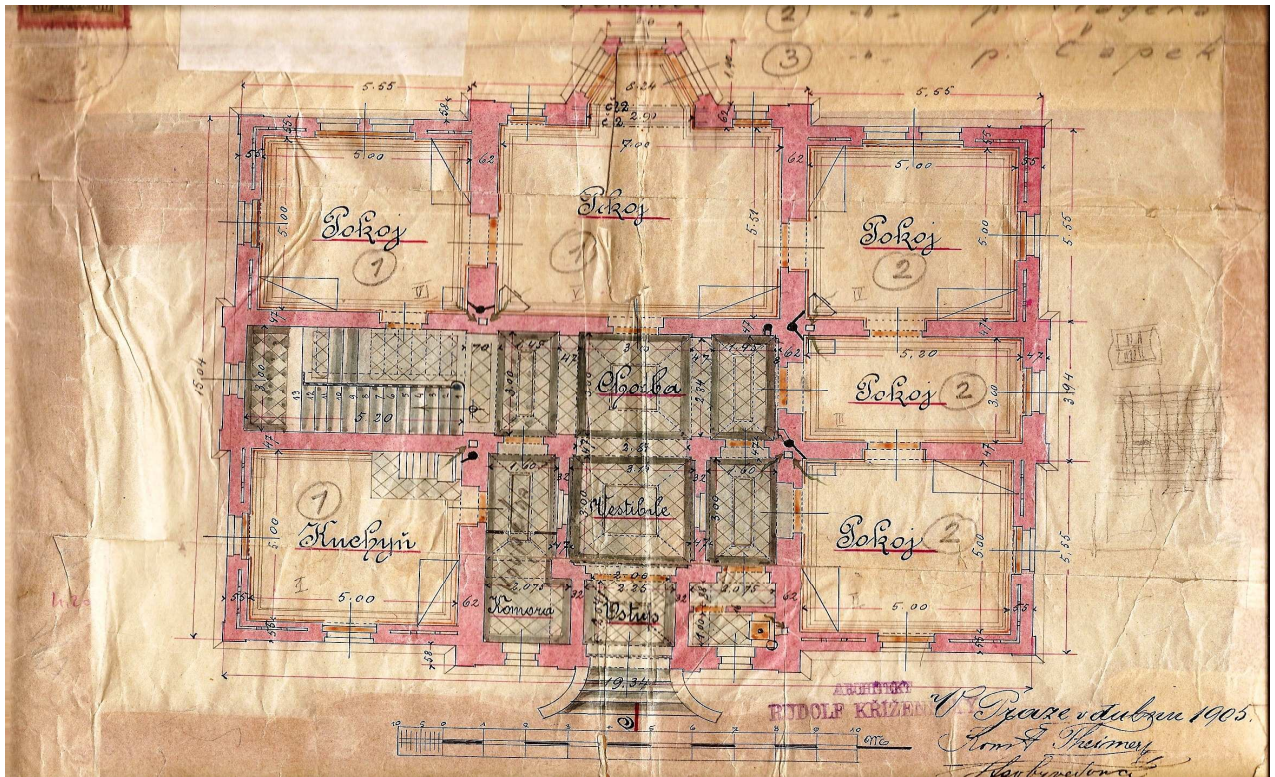

Obrázek č. 20 – fotografie ze stavby Divišovy vily

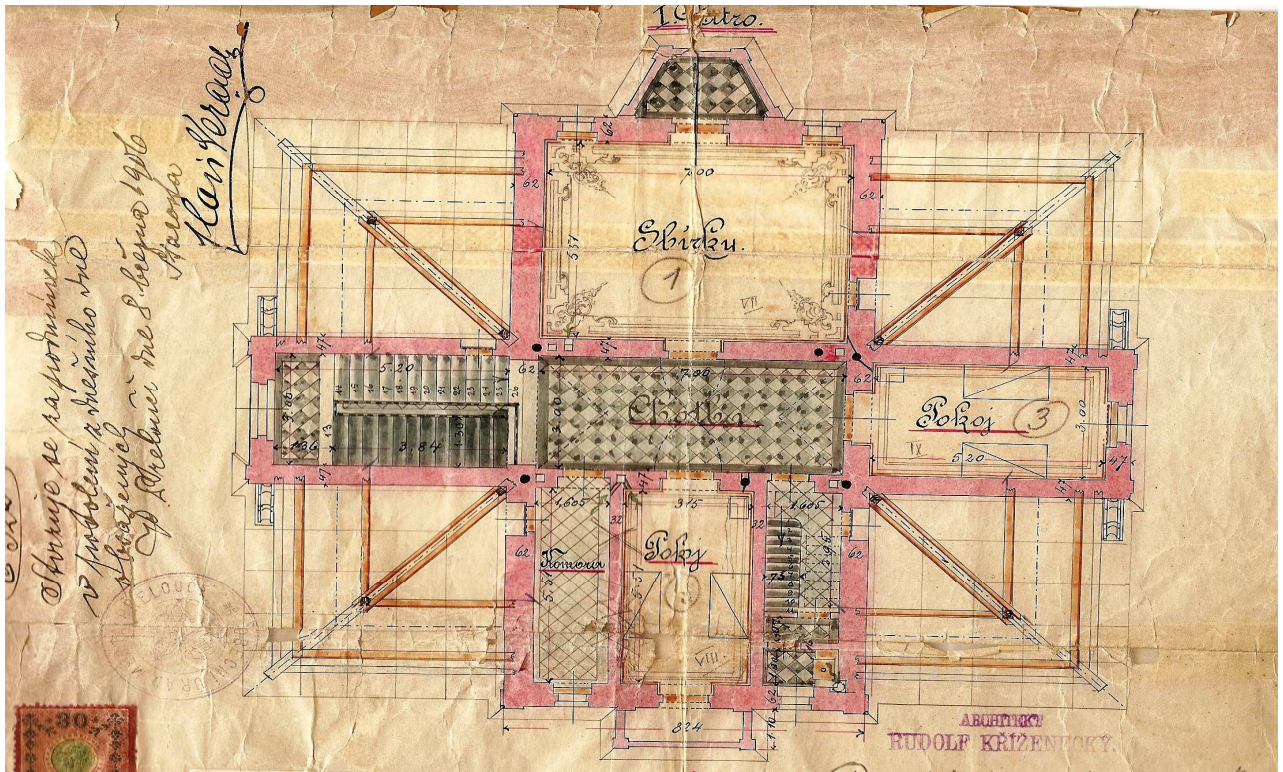

Obrázek č. 21 – stavební plány Divišovy vily (přízemí)

Obrázek č. 22 – stavební plány Divišovy vily (1. patro)

FOTOGRAFIE INTERIÉRŮ DIVIŠOVY VILY

Obrázek č. 23

Obrázek č. 24

Obrázek č. 25

Obrázek č. 26

Obrázek č. 27 – Divišova vila - přeloučské muzeum

XIV. SEZNAM PŘÍLOH

1) **Obrázek č. 1 – původní erb rodu Divišů Čisteckých ze Šerlinku**

Heslo: *Diviš Čistecký* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 669 - 670, bez ISBN.

2) **Obrázek č. 2 – změněný erb rodu Divišů Čisteckých ze Šerlinku**

Heslo: *Diviš Čistecký* (Jan Vincenc Diviš), *Ottův slovník naučný – ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Díl sedmý, vydavatel a nakladatel J. Otto. Praha, 1893. s. 669 - 670, bez ISBN.

3) **Obrázek č. 3 – fotografie Jana Vincence Diviše Čisteckého ze Šerlinku**

Východočeské muzeum Pardubice, sb. Slavín – Jan Vincenc Diviš Čistecký

4) **Obrázek č. 4 – fotografie MUDr. Jiřího Diviše**

Městské muzeum Přelouč

5) **Obrázek č. 5 – oznámení Jiřího Diviše o získání doktorského titulu**

Městské muzeum Přelouč

1) **Obrázek č. 6 – Cukrovar Přelouč**

Městské muzeum Přelouč

2) **Obrázek č. 7 – fotografie dvora cukrovaru**

Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč – fotografie dvora cukrovaru, inv. č. 218, sig. VI 1.

3) **Obrázek č. 8 – fotografie dvora cukrovaru**

Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč – fotografie dvora cukrovaru, inv. č. 218, sig. VI 1.

4) **Obrázek č. 9 – Řepník**

Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet. Trvání jeho porolničení, bez inv. s. 15.

5) **Obrázek č. 10 – vakuová stanice**

Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet. Trvání jeho porolničení, bez inv. s. 15.

6) **Obrázek č. 11 – strojovna**

Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet. Trvání jeho porolničení, bez inv. s. 15.

7) Obrázek č. 12 – laboratoř

Státní oblastní archiv Zámorsk, Porolničený cukrovar a.s. Přelouč - pamětní spis na oslavu šedesátiletého trvání cukrovaru, akciové společnosti v Přelouči a desetilet. Trvání jeho porolničení, bez inv. s. 15.

8) Obrázek č. 13 – podpis starosty Jana V. Diviše

Státní okresní archiv Pardubice, fond Archiv města Přelouče, Zápisy ze schůzí rady 1913 – 1924, inv. č. 532, kn. 517.

9) Obrázek č. 14 – Pohled z Prahy od Jiljího Jahna

Archiv Národního technického muzea, fond: Ing. Jan V. Diviš, k. 4, pohled z Prahy od Jiljího Jahna.

10) Obrázek č. 15 – pohled od Jiljího Jahna

Archiv Národního technického muzea, fond: Ing. Jan V. Diviš, k. 4, pohled z Prahy od Jiljího Jahna.

11) Obrázek č. 16 – dopis z redakce Otta slovníku naučného (12. listopadu 1889)

Archiv Národního technického muzea, fond: Ing. Jan V. Diviš, k. 3, dopis z redakce Ottova slovníku naučného ze dne 12. listopadu 1889.

12) Obrázek č. 17 – dopis od syna Jiřího (přední strana)

Městské muzeum Přelouč, T 36, dopis Jiřího Diviše svému otci z 10. března 1905.

13) Obrázek č. 18 – dopis od syna Jiřího (zadní strana)

Městské muzeum Přelouč, T 36, dopis Jiřího Diviše svému otci z 10. března 1905.

14) Obrázek č. 19 – fotografie Divišovy vily

Městské muzeum Přelouč, fotografie Divišovy vily, FA-P 23.

15) Obrázek č. 20 – fotografie ze stavby Divišovy vily

Městské muzeum Přelouč, fotografie ze stavby Divišovy vily, FA-P 364.

16) Obrázek č. 21 – stavební plány Divišovy vily (přízemí)

Městské muzeum Přelouč, stavební plány Divišovy vily.

17) Obrázek č. 22 – stavební plány Divišovy vily (I. patro)

Městské muzeum Přelouč, stavební plány Divišovy vily.

18) Obrázek č. 23 – interiér Divišovy vily

Městské muzeum Přelouč, fotografie ze interiérů Divišovy vily, FA-P 562 a-j.

19) Obrázek č. 24 – interiér Divišovy vily

Městské muzeum Přelouč, fotografie ze interiérů Divišovy vily, FA-P 562 a-j.

20) Obrázek č. 25 – interiér Divišovy vily

Městské muzeum Přelouč, fotografie ze interiérů Divišovy vily, FA-P 562 a-j.

21) Obrázek č. 26 – interiér Divišovy vily

Městské muzeum Přebouč, fotografie ze interiérů Divišovy vily, FA-P 562 a-j.

22) Obrázek č. 27 – Divišova vila - přeloučské muzeum

Městské muzeum Přebouč

XV. RESUMÉ

The aim of my work was accentuate an importance of Jan Vincenc Diviš Čištecký of Šerlink, because many people don't know his name nowadays. An outcome of my research and studies is his biography, where archival and other accessible literature were used as sources.

In the beginning I deal with an origin of Diviš Čištecký family, family blazon and renobilitation affair, which was this family connected with. I want here to point, how easy was get back an aristocratic degree for quite big amount and explain a system of these tricky machinations.

It was very interesting to process a chapter dedicated to the Jan Vincenc's life thanks to the "Vzpomínky cukrovarníka 1866-1874" book. This book help me to peep the time, when he was studying Technical University of Prague, where he met Antonín Fric and Joachim Barrande.

In my work I also write about Jan's family, especially his son, MUDr. Jiří Diviš, who was pioneer of a pectoral surgery and made the first scientific blood tranfusion in Czechoslovakia.

Next part of my work deals about the time, when Jan lived in Přebouč, worked as an expert in sugar-factory and this sugar-making branch, then as sugar-factory director (for 40 years). He was voted to the mayor's assistant chair in 1907 (mayor Alois Nerad) and then, 1914, was voted to the mayor of the town of Přebouč. As mayor he worked during the 1st world war, which was quite hard because of deep poverty and anxiety in the town.

One of most important sources for my work was historical correspondence, pursuant I tried to evaluate the importance of letters and postcards, which Jan became during his life. I found part of correspondence with Jiljí Jahn, chemical industry magazine editor, proves, that Jan was corresponding to this magazine.

In chapter dedicated Jan's works, I write about his literary work and his inventions. We wrote many books and essays aimed at sugar-making branch, chemical industry and history.

In my work I can't forget the gem in form of gorgeous villa, reminds Jan's life in Přebouč. In chapter called "Divišova vila" you can find out, that this villa was built by an architect Rudolf Kříženecký in 1907 by pattern of a neobaroque villas.

In the end I tried to compile Jan's personae. In my oppinion he was a man not only very intelligent, but also conscientious, reliable, sympathetic and conscious, because without these attributes can he reach his achievements very hard.